

TÕRVA VALD SAI UUE SÜMBOOLIKA

Egon Ilisson

Pärast pikka arutelu sai Tõrva vald endale nõuetekohase sümboolika. Valituks osutus rahva poolehoiu võitnud kavand.

Rohkem kui pool aastat läks aega, et ühinenud Tõrva vald saaks endale uue sümboolika. See pole aga sugugi halb tulemus, sest paljud omavalitsused pole veel siiani jõudnud kokkuleppele, milline nende vapimärk välja peaks nägema.

Tõrvas oli otsustamine täpselt nõnda, nagu ühes nii subjektiivses asjas peakski kombeks olema, ehk kõigepealt said oma eelistust näidata vallakodanikud ning seda arvestati omapoolseid soovitusi ja hinnanguid esitanud komisjonis, kuhu kuulusid Tarmo Tamm, Enn Mihailov, Maido Ruusmann, Evelin Kuljus, Riho Valtner, Andres Agan, Aivar Uibu, Airika Vettik ning Jaanis Ilves. Kuna aga nii rahvas kui komisjon olid suhteliselt sarnaselt meelestatud, olid juba varakult selged tugevamad kavandid. Aga nagu näiteks Eurovisioonil, kus kodumaine eelvoor valib välja sobiva loo, aga see, mida Vana Maailma ees lõppvõistlusel lauldakse, on selle arranžeeritud edasiarendus, nii ka antud sümboolika puhul. Ja siit läks alles töötegemine käima.

Rohkearvuline osavõtt

Tõrva valla arendusosakonna juhataja Andres Agani sõnul oli sümboolika valimisel üks ootusi see, et valida saaks võimalikult paljude kavandite seast. „Otsustasime, et auhinnafond saab olema 4000 eurot, sest teiste omavalitsuste näitel oluliselt väiksemad summad jätsid osavõtu leigeks

ja kavandeid laekus vähe. Samas, oli omavalitsusi, kes panustasid võidufondi oluliselt rohkem,” rääkis Agan, et kuldse kesktee leidmine tasus ära. Kokku esitati konkursile 44 tööd, mis oli piisav hulk, et oleks valikut, aga ei läheks ka silme ees päris kirjuks.

Keskväljaku avamisürituse ajal Tõrva uues bussijaamas olnud väljapaneku raames sai rahvas valida endale lemmiku. „Rahva lemmik oli teistest peajagu üle,” tunnistas

Agan, et ka komisjoni eelhinnang oli arvamushääletusega sarnane. Kuna eelistuse saanud algseid kavandeid Riigikantselei heraldikakomisjon kõikidele nõuetele vastavaks ei tunnistanud, said esimese kahe töö autorid suunavaid juhiseid, kuni lõpliku parima kavandi sündimiseni. „Valitud sümboolika vastab täielikult heraldika nõuetele,” ütles Agan. Õnneks olid kavandite autorid nõus oma kavandeid vastavalt

heraldikakomisjoni ettekirjutustele kohendama. Pärast igat suunavat parandust või muutust tuli ka omavalitsusesindajatel maha istuda ning anda sellele hinnang ning nii tekkiski pikaleveninud arutelu ja kavandi edasi-tagasi põrgatamine. Antud lõpptulemus on see, mille puhul jäid kõik osapooled rahule. „Meil oleks olnud võimalus ka sümboolika omavalitsuselt ära kinnitada, aga pidasime siinkohal paremaks hoida hea tava nõudeid ja teha koostööd vapiteadlastega,” tunnistas Agan.

Ka logo kasutusel

Heraldika poole pealt andis kujundajale nõu Riigikantselei ekspertkomisjonis olnud Priit Herodes, kes ka ise legendaarne vapi- ja liputeadlane ning mitmete Eesti omavalitsuste vapikavandite autor. „Kahjuks vormiliselt päris korrektseid kavandeid

leidub sümboolikakonkursside puhul vähe. Ma ei tea, kui palju rikutakse teadlikult reegleid ja kui palju tõlgendatakse neid lihtsalt valesi,” tunnistas Herodes, et neil pole selle vastu midagi, et omalt poolt jälle kujundajad suunata korrektselt teele tagasi. Tõrva puhul liiga palju probleeme ei olnud ja Herodese sõnul oli töömaht keskmine. Samuti tõi ta esile selle, et oli piisav hulk tugevaid töid, mille vahel oli võimalik ka teha hea valik.

Ka idee Tõrva valla tunnuseks kasutada tõrvaahju pälviseks ekspertide poolehoiu. „Meile selgitati ka heraldikute poolt, et vana ei ole alati halb ja kui on juba piirkonnale omased sümbolid olemas, siis see on ainult positiivne,” rääkis Agan, et ka Tõrva linna vapp oli ju valla omaga tegelikult sarnane. Kuna aga vald kannab nüüdsest linnaga sama nime, siis on ka mõnevõrra loogiline, et sümbolina ehib seda just iseloomulik tõrvaahi.

Tõrva sümboolika hakkab olema ametlik sümbol ning leiab kasutuse ametlikes dokumentides, vallasiltidel ja vallavalitsuse hoonel. Lisaks ka visiitkaartidel ja muus omavalitsuse avalikus suhtluses.

Lisaks sellele on paralleelselt kasutuses suvituslinn Tõrva logo „Suvituslinn 1937”, mille kasutamine on oluliselt vabam ning seda võivad vastavalt kokkulepetele kasutada ka kolmandad osapooled, kui selleks vallavalitsusest nõusolek saadakse.

PAREM PENSION

PAREM HARIDUS

PAREM TERVISHOID

PAREM MAJANDUS

PAREM MAKSUPLAAN

PAREM
TULEVIK!

VALLARAHVA KÜSIMUSED VALLAVANEM MAIDO RUUSMANNILE

Toimetas ja küsis Egon Ilisson

Kui eelmisel kuul vastas vallavanem Mairo Ruusmann toimetuse küsimustele, siis seekord on toimetus otsinud üles nii sotsiaalmeedias kui rahvasuus ringlevad küsimused või legendid, millele vallajuhi vastuseid palusime.

Ringleb jutt, et Sooglemäele rajatava Mulgi elamuskeskuse ehitusse panustab oma vahenditega vaid Tõrva vald, kuigi kasusaajad on kõik Mulgimaa vallad. Kas see vastab tõele?

Ei, absoluutselt ei vasta.

Mulgi elamuskeskus on Mulgimaa omavalitsuste poolt pikalt planeeritud, ettevalmistatud ja üksmeelena sündinud projekt, mille mõju on oluliselt suurem kui pelgalt külastusobjekt Tõrva vallas Taagepera lähistel. Haldusreformi tulemusel on ajaloolise Mulgimaa aladel nüüd kolm omavalitsust: Tõrva, Mulgi ja osa Viljandi vallast. Need kolm omavalitsust on ka elamuskeskust ellu viiva MTÜ Mulgi Kultuuri Instituudi (MKI) võrdseteks liikmeteks.

Eks see elamuskeskus on nii sisult kui finantskeemilt keeruline ettevõtmine, sest osapooli on palju ja maksumused on suured. Samuti peame täie tõsidusega tegutsema selle nimel, et loodav keskus oleks ajas kestev ja jätkusuutlik ning et külastajad, nii võõrad kui omad, tahaksid sinna tulla ja mitte pelgalt ühe korra.

Kui rääkida rahast, siis enne haldusreformi kõigi kümne omavalitsuse volikogud, kes asusid ajaloolisel Mulgimaal, andsid keskuse jaoks MKI-le ka garantiikirjad rahalise omaosaluse katmiseks summas ligi 300 000 eurot. Täna on olemas ka 1,7-miljoniline toetus EAS-ilt. Loodame ka riigipoolsele toele ja selleks oleme pidanud pikki läbirääkimisi kultuuriministeeriumiga. Seal sed inimesed on käinud ka objektiga tutvumas. Samuti võttis hiljuti Sooglemäele tee ette riigihalduse minister Janek Mäggi, kes leidis, et see on väärt idee ja meie omavahelise vestluse lõpetas sõnadega: „Toda mulgikõskose värki piias edesi lükma.“

Leidub vallakodanikke, kelle prioriteet on jalgpall. Teeme selle jalgpallistaadioni asja selgeks juba ei tea kui mitmendat korda. Kes on oma lubadustest taganenud ja miks pole jalgpallistaadioni ehitusega alustatud?

Nii vallavolikogu spordikomisjon kui vallavolikogu otsustasid ühehäälselt, et lähitulevikus suunatakse põhifoo-

kus Tõrva gümnaasiumi staadioni rekonstrueerimisele. Küll aga lepidi kokku, et kuigi esmane siht seatakse gümnaasiumi staadioni uuendamisele, ei tähenda see seda, et noortekeskuse jalgpallistaadioni kordategemine poleks tähtis ja selle peaks laualt täielikult maha võtma. Lepiti veel kokku, et seni, kuni suuremat sorti uuendamisi ette valmistatakse, peaks noortekeskuse väljaku saama olukorda, et sportlastel oleks seal ohutu mängida.

Tehtud otsused tuginesid peamiselt faktile, et gümnaasiumistaadioni rekonstrueerimisel on oluliselt rohkem kasusaajaid, sest Tõrva Gümnaasiumis õpib praegu 441 õpilast, kel kõigil on staadionil kehalise kasvatus tunnid. Samuti saavad seda staadionit kasutada kõik Tõrvas tegutsevad spordiklubid. Ehk piltlikult öeldes lüüakse gümnaasiumi staadioni rekonstrueerimisega mitu kärvest ühe hoobiga: lahendatakse jalgpallikogukonna mure, sest staadioni uuendamise käigus on plaanis staadioniringi sisse rajada ka kunstmurukattega jalgpalliväljak, kus

pektiivis. Lepiti ka kokku, milleks kasutatakse ühinemistoetust. Selleks on ujula-õpilaskodu rajamine Tõrva Gümnaasiumi juurde. Samuti valla kergliiklusteede võrgustiku väljarendamise ettevalmistamine.

Võtan seda nii, et amet on selline ja eks minu valulävi ka kurjale kriitikale peab olema kõrgem. Ise ju olen selle tee valinud.

Ühinemislepingu lisaks oleva investeeringute kava kohaselt, on ainuüksi ühinemise käigus omavalitsuste poolt aastateks 2016-2020 nimekirja kantud objektide kordategemise maksumuseks prognoositud enam kui kolm miljonit eurot ja arvestati juba toona, et nende objektide reaalne elluviimine sõltub saadavatest Euroopa Liidu toetustest.

Kui tundub, et Tõrva linna pumbatakse maru palju raha (keskväljak, perearstikeskus), siis need on enne ühinemist algatatud projektid ja olid ka rahaliselt tagatud endise Tõrva linna poolt.

Kui konkreetselt vaadata nimeetatud investeeringute kava, mis on valla kodulehel kättesaadav, siis kahjuks hetkel pole jõutud Tõrva linnas asuvate objektide (kinohoone, Tõrva Gümnaasiumi hoone ja staadioni rekonstrueerimised ning Veskijärve puhkeala väljaarendamine) elluviimisega veel algust teha, küll on näiteks endise Helme valla objektidest lahendus leitud pea kõigile, samuti on teistes piirkondades palju ära tehtud. Näiteks on Hummuli vallamaja ümber kujundatud külakeskuseks, Põdrala puhul on mõisapargi tiigid puhastatud ja välisvalgustus osaliselt tehtud. Samuti on Pikasilla puhkeala valgustus osaliselt tehtud. Riidaja mõisakompleksi rekonstrueerimisega jätkame – praegu on katused ja aknad-üksed vahetatud. Ehk et tegelikkus on väitest, et investeeringud on suunatud vaid linna, vastupidine. Nii on äärealade kokkulepitud

tegemised vahetult enne või pärast ühinemist osaliselt või lõplikult teostatud, loodame, et jõuame sama kaugemale ka lepingus toodud Tõrva linna objektidega.

Üks oluline erinevus, millest tuleb aru saada, on ka see, et keskuse ehk Tõrva linna investeeringud on teised, kui seda on ääremaal. Ja see on nii, olenemata sellest, kas oleks toimunud ühinemine või mitte. Näitena saan teile tuua, et Tõrva linna viimase 10 aasta (2007-2017) investeeringud üksinda olid enam kui 16 miljonit eurot, samal perioodil teistel kolmel ühinenud omavalitsustel kokku ligi 6,1 miljonit eurot. See näitab ilmekalt, et juba enne ühinemist olid linna investeeringud oluliselt suuremad, kuna keskuse vajadused ja võimalused, samuti ka toetusrahade saamise võimalused on teised kui väljaspool keskus.

Kui palju näed vallakodanikke sotsiaalmeedias arvamussuundades reaalset muret meie taristu puhul (keskväljak, ujula, elamuskeskus, staadion jne), või on need ikkagi mingi poliitilise mängu osa või suisa vallavanema kui isiku vastu suunatud?

See oleneb teemast, aga üldiselt võttes näen nii konstruktiivseid kaasmõtteleid kui eriarvamusi olevaid kodanikke, samuti vahel ka poliitkonkurentide õhutatud teemapüstitusi. Aga see ei ole halb, vastupidi, hea, et inimesed arvamust avaldavad ja aktiivselt kaasa räägivad. Küll aga oleksin kohati rohkem konstruktiivsetel faktidel põhineva kriitika kui emotsioonide väljaelamise poolt, aga see on elu osa. Võtan seda nii, et amet on selline ja eks minu valulävi ka kurjale kriitikale peab olema kõrgem. Ise ju olen selle tee valinud. Aga ettepanekud on alati teretulnud ja kogukonna aktiivne kaasrääkimine on parimate lahenduste võti.

*Alates detsembrist ei avalda Tõrva Teataja Riigikogu valimistel kandideerivate poliitikute arvamussuundade, kui need pole just konkreetse teemapüstituse puhul vajalikud või pole tegu tasulise reklaamiga.

TÜDRUK, KES UNISTAB TANTSIMISEST - MILDE LISBETHI LUGU

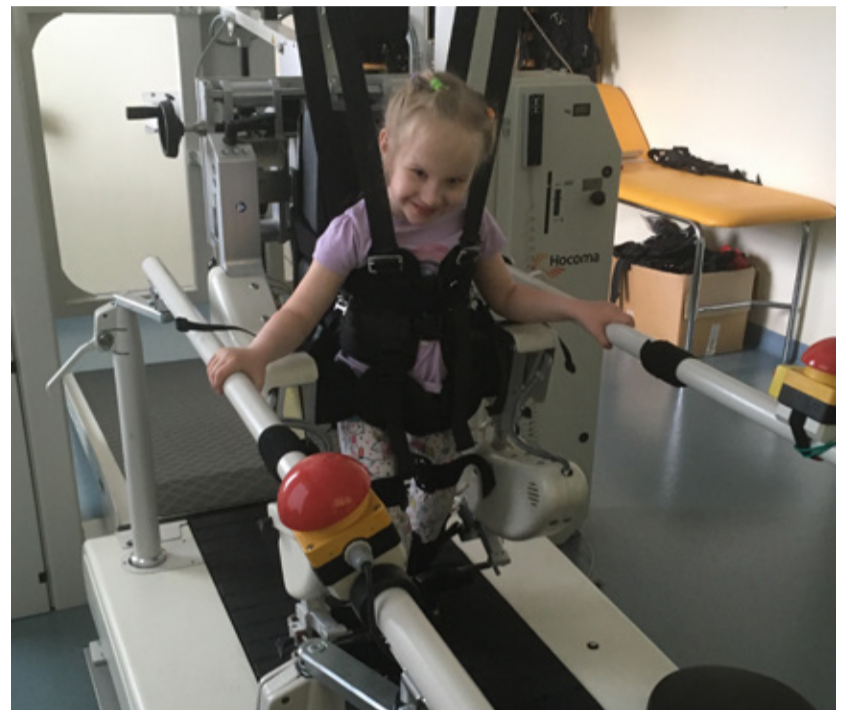
Mõni hetk on elus valusam kui teine, mõni hetk on kohe väga, väga valus. (J. Tätte, katkend luuletusest „Ilus hetk”)

Ta on üks täiesti tavaline tüdruk ja ta tahab saada staariks. Veel ei ole kindel, kas temast saab ajakirja esikaanel naeratav modell või hoopis balletiteatri priimabaleriin või siis kõlab tema hääl vähemalt kord tunnis raadiojaama eetris korratavas hitis - solistina loomulikult.

Oma eesmärgi nimel teeb juba praegu tööd: ca 5 korda nädalas üldfüüsilisi treeninguid, mitu korda nädalas muusika- ja laulutunnid jm arendavad tegevused. Iga päev harjutab ta pehmel voodil ja kõval põrandal muusika saatel erinevaid tantsupoose ise silmanurgast seinapeeglist jälgides, kas kõik on ikka perfektne; esikus peegli ees teeb ta keskendunult näoimikate, et ikka igaks hetkeks oleks olemas õiged näoilmed ning loomulikult peab ema püüdma parimad neist jäädvustada pildile. Ta ise on veendunud, et ka tema loomulik sarm ja ilu ja need pikad blondid juuksed aitavad kaasa eesmärgi saavutamisele. Ja pealegi on ta alles 6-aastane ehk aega veel on.

Kuid viimasel ajal on talle võõrad tädid aina sagedamini hakanud ütleva, et oi-nii-suur-tüdruk-ja-ema-peab-süles-tassima-kõnni-ise või nii-suured-tüdrukud-enam-vankris-ei-sõida. Aga ta tahabki ise kõndida, kui poleks vaid seda väikest takistust. Tal puudub tasakaal.

Milde Lisbeth sündis esmapilgul terve lapsena, kuid 8-kuuselt selgus, et mingil põhjusel on tema areng aeglustunud. Peale esmaseid uuringuid selgus, et Milde Lisbethil on muutused väikeajus ehk ajukahjustus, kuid selle põhjust ei leitud. Alles 3,5-aastaselt diagnoositi tal geenimutatsioonist tingitud spinotserebellaarne ataksia, mis lihtsalt öelduna tähendab väikeajukahjustusest tulenevaid koordineerimatuid ja kohmakaid liigutusi, kõnnakuhäiret ja tasakaalu kadu. Tänapäevaks on kindlaks tehtud 17 erinevat liiki ataksiaid, mis tähendab, et igal tüübil on oma avaldumisaeg, tunnused, prognoos. Milde Lisbethil diagnoositi tüüp 5, mida loetakse maailmas haruldaseks ja mille tulemusena tal puudub tasakaal – kuigi algselt Milde Lisbethile erilisi arenguprognoose ei antud, on ta erinevate spetsialistide abiga teinud tohutuid edusamme: täna seisab ta toeta ligi 2,5 minutit ja teeb kontrollitud tingimustes iseseisvalt kuni 10 sammu, ning kõnnib juba lühikest vahemaad nii ühest käest

MINA USUN INIMESTE HEADUSESSE!

Selle tõestuseks olete Teie - kes te olete lubanud end aidata!
Teie - kes te olete ulatanud abikäe, teinud annetuse abivajajale või küllastanud kontserte!
Teie - kes te olete tulnud heategevuskontserdile esinema!
Teie - kes te olete olnud seotud selle korraldamisega ... ja nii juba 10 aastat!

Sel aastal vajab meie abi Milde Lisbeth - 6 aastane tüdruk, kelle diagnoosiks on maailmas üliharuldane 5. tüüpi ataksia.

Maakeeli öelduna väikeaju kahjustus, mille tõttu puudub Milde Lisbethil tasakaal, tal on halb motoorika ehk käe- ja silma koostöö ja tal on kõnehäire.

Milde Lisbethi pere ja lähedased teevad kõik, et Milde saaks parimat võimalikku abi. Haapsalu Neuroloogilises Rehabilitatsioonikeskuses on Milde sagedane külaline koos oma vanaema Mairega. Vabal ajal on Milde aga sage külaline oma vanaema Maire juures Tõrva vallas. Muideks Milde vana-vanaema on ka meie valla elanik! Milde lemmikaas-taag on suvi ja talle meeldivad väga Tõrva linna pargid, mänguväljakud ja Riiska järv!

Soovime Mildele positiivsust, lootust, vastupidavust ja tugevat

kinni hoides kui ka kõnniraamiga. Lisaks on tal:

- halb motoorika ehk käe ja silma koostöö, mis tähendab, et ta käed värisuvad ja tema jaoks on väga raske ka selliste lihtsate asjade

tervist teel unistuste täitumise poole, et see pisike printsess saaks ühel ilusal päeval iseseisvalt kõndida ja tantsida!

Heategevuskontsert " Usun inimeste headusesse" Milde Lisbethi toetuseks saab toimuma traditsiooniliselt III advendil, pühapäeval, 16. detsembril kell 16.00 Tõrva Kirik-Kammersaalis.

Esinevad Rolf Roosalu, Nele-Liis Vaiksoo ja kohalikud noored muusikud, kes moodustavad jazztrio Manfred.

Tule naudi võrratut kontserti, sellega teed heateo - toetamaks Milde Lisbethi taastusravi.

Saad teha ka annetuse, MTÜ Usun Headusesse a/a EE362200221053835179 selgitus, Milde Lisbethi toetuseks (MTÜ Usun Headusesse on kantud tulumaksuvabastusega MTÜ-de nimekirja)

Julgust märgata, julgust aidata, julgust unistada, julgust armastada! Olge hoiatud! Aitame koos! Kui me üksteist ei aita, siis kes seda teeb?

MTÜ Usun Headusesse nimel, Kristiina Luik

tegemine nagu paberist ringi välja lõikamine või värviraamatus oleva suure pildi värvimine.

- on kõnehäire, mis väljendub kõne hilistumises ehk kõne on katkendlik, lauseehitus ei ole eakohane

jms, kuid logopeedi hinnangul on Milde Lisbeth teinud läbi tohutu arengu, arvestades, et 3-aastaselt ta veel ei rääkinud.

Ataksia on progresseeruv haigus ehk aja jooksul haiguse sümptomid süvenevad – nii tuleb ka Milde Lisbethi puhul olla valmis ajukahjustuse süvenemiseks. Kuna tal avaldusid sümptomid imikueas (8- kuuselt, reeglina avalduvad selle haiguse tüüpi sümptomid peale 20 eluaastat), siis ei ole võimalik prognoosida tema arengut. Kuna hetkel näitab tema areng positiivset trendi (ehk tagasilangusi ei ole olnud) ning viimased teadusajakirjades avaldatud aju-uuringud on näidanud ka aju n-ö taastumise võimet, siis oleme positiivselt meelestatud ning püüame leida erinevaid meetodeid/vahendeid Milde Lisbethi arengu soodustamiseks. Seetõttu käib Milde Lisbeth erivajadusega mõeldud Laagna Lasteaed-Põhikoolis kehapuudega laste rühmas, kus lisaks tavapärasele lasteaiategevustele saab ta logopeedilist abi, ravivõimlemist ja ujumist. Lisaks käime iganädalaselt Haigekassa poolt kompenseeritavas füsioteraapias ja kõnnirobotis ning 2 korda aastas Haapsalu Neuroloogilises Rehabilitatsioonikeskuses taastusravil. Umbes 2 aastat tagasi pakuti Milde Lisbethile võimalust proovida ajukahjustusega lastele ja täiskasvanutele tehtavat Anat Baniel meetodit (reeglina kasutatakse lühendit ABM teraapia), mida käib Eestis tegemas Rootsi terapeut Jane Green. ABM meetodi põhimõte on, et ajus püütakse taastada vajalikud närvisüsteemiühendused, tehes vajalikke liigutusi isiku jaoks õigesti korduvalt ja lõdvestunud olekus ehk lapse käsi, jalgu liigutab terapeut, mitte laps.

Kogu kombineeritud ravi jooksul oleme näinud häid tulemusi, mistõttu soovime ABM teraapiaga jätkata. ABM teraapia on kallis ning seda ei rahasta Haigekassa (see ei kuulu teravishoiuteenuste loetellu, kuna ei ole klassikaline füsioteraapia).

Terapeut käib Eestis 6 korda aastas (üle ühe kuu) ning üks teraapiakuur sisaldab endas 10-12 teraapiat. Milde Lisbethi jaoks on terapeut pidanud optimaalseks hetkel lähtuvalt meie finantsvõimekusest 6 teraapiat ühe ravikuuri ajal, see annab kindlustunde, et lapsele õpetatu jääb püsima ning on ka väike edasimineku. Üks teraapia (35 minutit) maksab hetkel 63 eurot, mis teeb ühe teraapiakuuri maksumuseks max 756 eurot ning aastane kulu on olenevalt teraapiate arvust 2268-4536 eurot.

Vaatamata negatiivsele prognoosile (ajukahjustuse süvenemine), on Milde Lisbeth ikka rõõmsameelne ning unistab sellest, et ta ühel päeval suudab ise ilma igasuguse abita kõndida ja tantsida ning saab täitsa ise minna kooli ja poodi. Meie püüame teda sel teel aidata ning loodame teda teraapiate tulemusena näha igapäevaselt iseseisvalt toimetamas sise- ja välitingimustes vähese kõrvalise abiga (jalutuskepp, kõnniraam) ehk meie lootus on see, et ta suudab hiljem täiesti iseseisvalt ehk ilma teise isiku kõrvalise abita liikuda ja elada ise oma elu.

Mõni hetk on elus ilusam kui teine, mõni hetk on kohe väga, väga ilus, vastu päikest vaatasid Sa silmad pilus ja see oli... ilus. (J. Tätte, katkend luuletusest „Ilus hetk”)

Tekst: Ilona Reiljan.

POLITSEI: NOORTE KARISTAMINE POLE MINGI IMERELV!

Egon Ilisson

Nagu paljudele sotsiaalmeedia jälgijatele juba teada, siis endises Helme sanatoorse-internaatkooli Pokardis asuvas koolihoones käisid omavoliliselt kondamas noored. Huvi hetkel kasutuseta seisva hoone vastu polnud ilmselt pahatahtlik, aga ometi sellest loata hoonesse sisenemisest lekki- sid valvekaamera pildid ja videod internetti. Politseile küll avaldust ei tehtud, aga info tuli siiski avalikuks ja see postitati Facebooki gruppi „Märgatud Tõrva vallas”. Tõrva Teataja uuris Kagu politseijaoskonna piirkonnapolitseinik Marek Käisi käest, kui raske rikkumisega noored hakkama said ja kas on üldse õigust alaealiste puhul turvasalvestiste materjale avalikult esitleda.

Miks tuleks kõigepealt antud olukorras pöörduda just politsei poole, mitte avalikult sellist materjali postitada sotsiaalmeediasse? Kas politseisse pöördumine tooks automaatselt kaasa noortele karistuse ja milline see oleks? Isikuandmete kaitse seadus ütleb, et

andmeid töödeldakse seaduse alusel või andmesubjekti nõusolekul. Iseenda tarbeks võib salvestada, kuid seda salvestust ei tohi avalikustada ilma salvestisele jäänud isikute nõusolekuta. Politsei poole pöördumine ei too automaatselt kaasa kellegi karistamist, vaid lähtutakse ikka asjaoludest. Noorte puhul võib näiteks piirduda ka selgitava vestlusega, milles osaleb ka lapsevanem. Peame üle saama sellest, et ainult trahvimine ja karistamine on mingi imerelv, millega kõik probleemid lahendatud saavad, eesmärk on ikka see, et laps vääriti käitumisest aru saaks ja edaspidi oskab pahandusi vältida.

Kas politsei on teinud kindlaks need noored videotel ja millist käitumist korraikatsjad nende puhul rakendasid?

Teemaga tegelevad noorsoopolitseinikud, pigem on siin koht selgitavale tegevusele.

Kas ja miks on "Märgatud Tõrva vallas" Facebooki lehel niimoodi üles laetud materjal keelatud?

Turvakaamerasalvestis Pokardis asuvas koolihoonest.

Õige käitumine oleks politsei poole pöördumine. Sotsiaalmeedias video eksponeerimine võib tuua kaasa pigem negatiivseid tagajärgi. Lapsed võivad sattuda kiusamise ohvriks, neid võidakse ühe mõtlematu teo pärast hakata sildistama jne. Räägime pidevalt lastele ohtudest internetis ja manitseme neid ettevaatlikkusele, peaksime olema

täiskasvanutena eeskujuks, mitte õhutama avalikku kättemaksu ja häbistamist.

Kui palju on probleeme igavusest ringi uitavate noortega, kes elu põnevamaks tegemiseks just leiavadki keelatud tegevustes väljundi?

Eks noored ikka kompavad vahel

Tõrva Teatajal õnnestus ühendust saada ka ühe lapsevanemaga, kelle teismeline laps antud loo asjaosaline oli. Tema kinnitusel on noored saanud oma eksimusest aru ja ka lapsevanemad on neile omalt poolt karistused määranud. Tema sõnul lapsevanemad sellele rikkumisele läbi sõrmede ei vaadanud ja mõisteti olukorra tõsidust. Kuna see teema on nii laste kui nende vanemate poolt selgeks räägitud, siis palus ta, et noori edasistest hukkamõistust säästetaks.

piire, aga kindlasti ei saa öelda seda, et Tõrva kuidagi nüüd pahategude rohkusega silma paistab. Noortel on Tõrvas päris palju võimalusi oma vaba aja sisustamiseks, meie täiskasvanutena peaksime mingite kitsaskohtade ilmnemisel olema need, kes tõttaksid appi ja otsiksid koostöös noortega lahendusi. Antud teema lahendamisel näidati pigem halba eeskujut.

TÕRVA TERVISEASUTUSED SAID UUE JUHI

OÜ Tõrva Tervisekeskus ja SA Tõrva Haigla uueks juhatajaks valiti Monika Horn.

Oktoobri alguses välja kuulutatud konkursile laekus tähtjaks kolm soovivavaldust. OÜ Tõrva Tervisekeskus ja SA Tõrva Haigla nõukogu liige Andres Agan rääkis, et nõukogu otsustas kutsuda kaks kandidaati vestlusele, kellest juhatajaks valiti Monika Horn.

Mõlema asutuse nõukogu juhtiv Mäido Ruusmann seletas, et Monika Horn osutus valituks oma haridustee, enam kui kümneaastase sotsiaaltöö ja juhtimisalase kogemuse ning vestlusel väljendatud tulevikuvaadete tõttu loodavas AS Tõrva Tervisekeskuses.

Monika Horn ise usub, et kuueaastane töökogemus AS Valga Haigla hoolekande osakonna juhatajana tuleb talle suuresti kasuks ka uue töö puhul. „Tuleviku eesmärgina näen AS Tõrva Tervisekeskust kvaliteetseid tervishoiu- ja meditsiiniteenuseid pakkuva kompleksina,” lausus ta.

Erakondliku kuuluvusest Horn

on õppinud TÜ Pärnu Kolledžis sotsiaaltöö korraldust. Magistrakraad on tal ärijuhtimises sotsiaalsuunal. Horn omab ka hoolekandeasutuse juhi kutsetunnistust.

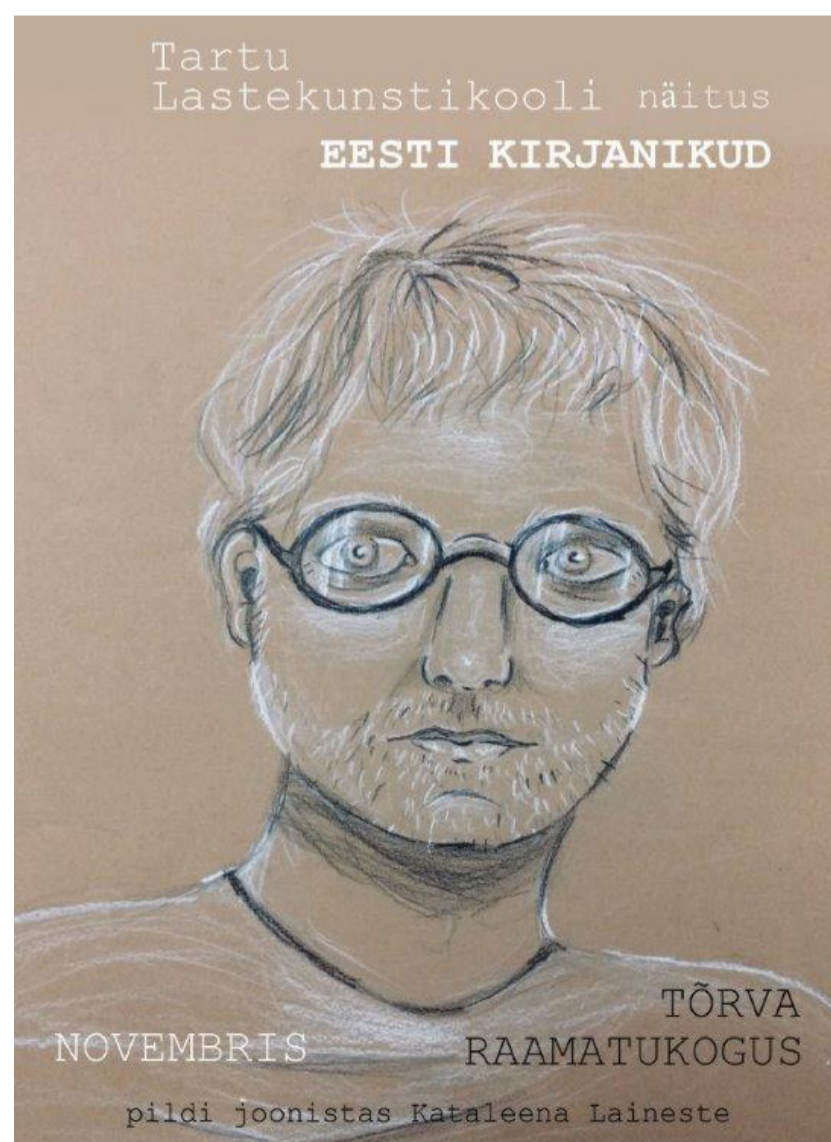
Oma tööalaseks suurimaks saavutuseks peab Horn AS Valga Haigla hoolekande osakonna moodustamist

ja seal kvaliteedisüsteemi loomist, mis päädis 2016. aasta lõpus osakonnale omistatud Euroopa Liidu EQUASS sertifikaadiga.

Uus juhataja asub tööle 5. novembril, üleminekuperioodiks jääb tööle ka teine juhatuse liige Peeter Arro. Lisaks asutuse tavapärasele juhtimisele on Horni esmane tööülesanne kahe asutuse ühendamise üheks tugevaks sotsiaal- ja tervishoiuteenuseid pakkuvaks organisatsiooniks.

OÜ Tõrva Tervisekeskus on Tõrva vallale kuuluv ettevõtte, mis tegeleb eriarstiabi teenuste, koduõenduse, koolitervishoiu, radioloogiateenuse osutamise ja esmatasandi perearstikeskuse haldamisega.

SA Tõrva Haigla on Tõrva vallale kuuluv sihtasutus, mille teenusepaketti kuuluvad eakate ööpäevaringne hooldus ja statsionaarse öendusabi teenus. Ümberkorralduse tulemusena moodustatakse üks tugev sotsiaal- ja tervishoiuteenuseid pakkuv asutus nimega AS Tõrva Tervisekeskus.

TÕRVA TULEB UUS KERGLIIKLUSTEE

Tõrva vald sõlmis täna lepingu AS Valmap Grupiga Tõrva linna ja Roobe risti vahele valgustatud kergliiklustee ehitamiseks.

Tõrvast Valga suunas kulgema hakkava kergliiklustee pikkus on kokku 1,4 kilomeetrit. Ehitaja sõnul tahavad nad ehitusega alustada detsembrikuu jooksul ja planeeritavad tööd peaksid valmima lõplikult järgmise aasta suveks.

Tõrva vallavanem Maido Ruusmann rääkis, et haldusreformi käigus Tõrva vallaks ühinenud omavalitsuste ühinemislepingus sätestati, et uue valla üheks prioriteediks on kergliiklusteede võrgustiku väljaarendamine Tõrva linnast valla suuremate asustuste suunas. «Seetõttu on hea meel tõdeda, et täna sõlmitud ehituslepinguga oleme astunud esimese tõsise sammu kokkulepitud plaanide elluviimiseks,» lausus Ruusmann.

Vallavanem selgitas, et hea ja turvaline ühendusvõimalus nii jalgsi kui erinevate liikumisvahenditega on üheks väga oluliseks vahendiks ääremastumise vastu astumiseks, mida omavalitsus saab tagada.

Selle sammuga paraneb nii trassil liikuvate inimeste turvalisus kui ka suurenevad Tõrva valla elanike liikumis- ja sportimisvõimalused. Ruusmann lisas, et kuna trassi Tõrva-poolne algus on vahetult Tõrva linna spordihoone juures, siis on

kergliiklustee kindlasti täiendavaks sportimisvõimaluseks spordihoone kasutajatele.

Ehituse kogumaksumus on 293 000 eurot, millest läbi EAS-i saadav

toetus moodustab ligi 217 000 eurot.

Fotodel Tõrva vallavanem Maido Ruusmann ja AS Valmap Grupi juhataja Hindrek Mõts täna lepingut allkirjastamas. Fotode autor Sandra Saar

TOIMUS VOKAALANSAMBLITE PÄEV

Toimus XIV Kagu-Eesti vokaalansambli päev, millel osales 13 erinevat vokaalansamblit. Tõrva kirik-kammersaalis esinesid segaansambel Malk, Hummuli Mõisakoori ansambel, segaansambel Spirea, Lüllemäe kultuurimaja eakate segaansambel, eakate naisansamblid Lõbusad Lesed ja Meelespea, Puka eakate naisansambel, naisansamblid Her-

mes, Rukkiräak, Harmõn, Alea ning Tõrva ja Puka meesansamblid. Vanim kohalolnud ansambel oli Puka meesansambel, kes on tegutsenud juba 61 aastat. Külalisi rõõmustasid ka õpetaja Maie Kala solist Melissa Maisla ja LYS tantsurühm. Avasõnad ütles vallavanem Maido Ruusmann. Aitäh kõigile osalejatele ja korraldajatele.

TÕRVA VALLA KULTUURIÜRITUSED

NOVEMBER

- **09. november kell 19**
Tõrva Kirik-Kammersaalis Brigitta Murutar ja Paul Neitsov;
- **10. november kell 17**
Tõrva Gümnaasiumi aulas Kärt Vuksi juubelikontsert „Tantsuhõim“;
- **10. november kell 20**
Riidaja kultuurimajas isadepäeva tantsuõhtu Mait ja Mikko Maltisega;
- **11. november kell 12**
Tõrva Kirik-Kammersaalis Tõrva vallas 1. maist – 31. septembrini sündinud lastele hõbelusikate üleandmine; Tõrva valla AASTA ISA väljakuulutamise;
- **17. november kell 10**
Kirbuturg vanas ja uues Tõrva bussijaamas;
- **24. november kell 18** Riidaja kooli 185. aastapäeva tähistamine;
- **25. november kell 16**

Tõrva Kirik-Kammersaalis kontsert „Hingemuusika“;

DETSEMBER

- **01. detsember kell 13**
Ala rahvamajas Tõrva valla Pensionäride Ühenduste jõulupidu;
- **02. detsember kell 18**
Tõrva keskväljakul I advendi tähistamine, kuusetulede süütamine;
- **07.-09. detsember**
Jõululaat Tõrva uues ja vanas bussijaamas;
- **07. detsember kell 19**
Tõrva Kirik-Kammersaalis kontsert „Valguse ootel“, laulavad Hedvig Hanson, Uku Suviste;
- **09. detsember kell 16**
Tõrva Kirik-Kammersaalis II advendi tähistamine, Tõrva Muusikakool ja tantsustuudio LYS;
- **15. detsember kell 12**
Tõrva Kirik-Kammersaalis

Tõrva valla suurperede jõulupidu;

- **16. detsember kell 16**
Tõrva Kirik-Kammersaalis III advendi tähistamine, heategevuskontsert „Usun inimeste headusse“;
- **20.-22. detsember**
Riidaja Kultuurimajas laste jõulumaa;
- **21. detsember kell 16**
Tõrva keskväljakul talve alguse pidu „Tantsuga talve“;
- **21. detsember kell 20**
Ala rahvamajas Tõrva valla aastalõpupidu ansambliga Patune Pool;
- **22. detsember kell 22**
Hummuli rahvamajas talvine tantsuõhtu ansambliga LiMiTi;
- **31. detsember kell 23.30**
Tõrva keskväljakul uue aasta vastuvõtmine.

21. DETSEMBER KELL 20

Ala Rahvamaja
AASTALÕPU PIDU

• PATUNE POOL
• MTT

Pilet:
eel müügist 10€, kohapealt 15€
Piletite broneerimine - 5341 1816
(eel müügi piletid välja osta enne 21. detsembrit)

Piletid müügil:
Keskväljaku lillesalongis, Ala ja Hummuli rahvamajas, Tõrva ja Riidaja kultuurimajas

TÕRVA VALD SAI VALMIS ARENGUKAVA JÄRGNEVAKS VIEKS AASTAKS

Egon Ilisson

Tõrva linna areng on oma silmatorkavuses kindlasti kõigile näha, aga ometi on vaja panna maha sihtmärgid ka tulevikku silmas pidades. Selleks on valminud järgneva viie aasta arengukava.

Kokku 44-leheküljeline dokument on paberile pandud visioon sellest, kuidas võiks areng edasi toimuda ja selles on hinnatud nii riske kui kasusid. Nagu tavaks, on tegemist laiapõhjalise plaaniga, mille puhul ei tasu skeptikutele näpuga järge ajada ja tähte närida, vaid mis on paljuski memoks. Teisest küljest on see hea võimalus konspektterida tugevused ja nõrkused ning selle najal seda arengukava ka täiendada iga-aastaselt.

Vallavanem Maido Ruusmanni sõnul on arengukava valla jaoks kõige tähtsam dokument, sest see on kogukondlik kokkulepe kõikide osapoolte vahel, milliseks kujunevad piirkonna tegevused lühemas ja pikemas plaanis. „Arengukava valimine oli pikk protsess: alguse sai see juba aprillikuus,” tõi Ruusmann välja selle, et arengukava koostamise juures oli väga oluline inimeste kaasatus. Sestap toimusid mitmed kohtumised vallaelanikega, et rääkida nii kultuuri, hariduse, ettevõtluse, infrastruktuuri kui ka muudel olulistel teemadel ning et inimesed saaksid oma täiendusi pakkuda. „Kokku laekuski avaliku arutelu perioodil 86 parandusettepanekut, millest suuremat osa ka arvestati,” on Ruusmann aktiivse avaliku arutelu puhul tänulik.

Tõrva valla arendusosakonna juhataja Andres Agani sõnul aitab arengukava kaardistada valla tegevusi järgmiste aastate jooksul, sest dokumenti said kirja peamised teemad ja mõtted, mis nii vallajuhtimist, ettevõtluse arengut kui ka elukeskkonna muutust kujundavad.

Kriitilised edutegurid

Üheks olulisemaks punktiks arengukavas on kriitilised edutegurid lähiaastateks Tõrva valla visiooni saavutamisel.

Tõrva valla arengus määratleti aastateks 2019-2023 viis kriitilist edutegurit, milles soovatakse ennekõike edu saavutada, ning seeläbi elanike heaolu, valla konkurentsivõime kasvu ja väärtuspõhimõtetest lähtuvat valla arendamist. Tõrva vald on elanikule armas, väärt elukoht ja omanäoline külastuse sihtkoht Mulgimaal, kus hoitakse loodust, arendatakse ettevõtlust, austatakse pärandkultuuri ja hoolitakse kogukonna liikmetest. See on paik, mis

pakub aastaringset avastamisrõõmu.

1) Töökohtade suurem arv kohapeal ja nende lisandväärtuse kasv, maaelu tegevuste mitmekesistamine ja mahemajanduse laiendamine.

Majandusstruktuuris domineerivad traditsioonilised ja tööjõumahukad tootmisharud (nt põllumajandus, metsandus, toiduainetööstus), mistõttu on oluline töökohtadele suurema lisandväärtuse andmine, töö tootlikkuse ja palkade kasv ning maamajanduses väike- ja keskmise suurusega ettevõtete toetamine ja mitmekesistamine.

Toetada mahemajandust ja selle toodangu väärindamist. Julgustada olla ettevõtlik, alustada oma ettevõtte loomist läbi tööelu paindliku korralduse. Oluline on pakkuda kaugtöö võimalusi ja arendada selleks taristut.

2) Elukeskkonna arendamine. Arendada Tõrva valda väärt elukohana, mis loob eeldused elanike arvu säilitamiseks ja tagasirändeks. Propageerida maal ja väikelinnas täisväärtuslikku elamist.

Oluline on pakkuda loodus- ja lastesõbralikku, turvalist ning põlvkondade sidusust soosivat keskkonda. Elukeskkonna kujundamisel on üks keskeid teemasid kohapeal töövõimaluste tagamine, sh avalikus sektoris. Oluline on tagada avaliku taristu ja teenuste kvaliteet ning kättesaadavus. Pöörata rohkem tähelepanu valla heakorrastatusele ja miljööväärtustlikele paikadele.

3) Hariduse ja noorsootöö kvaliteedi tagamine muutavas õpikäsitluses. Täiskasvanuõpe.

Igal eelkooliealisel lapsel on võimalus koduvallas kooliküpsuse saavutamiseks. Põhikooliealistele lastele luuakse võimalus põhihariduse omandamiseks kodulähedases koolis ning säilitatakse Tõrvas gümnaasiumiharidus. Olulise tähelepanu all on õpilaste põhioskuste ja -teadmiste omandamine igas elukaare punktis, sh eakate täiendõpe. Riikliku õppekava väga heale omandamisele lisaks pakutakse haridusvalikuid huvikoolis ja -hariduses, toimub aktiivne noorsootöö. Soovatakse kasvatada loovat, ettevõtlikku ja aktiivset koda-

		2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve
04 Majandus		200,000	150,000	150,000	150,000	150,000
Teede, tänavate ning avalike parklate ehitamine	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000
Helme kalmistu ümber kõvakattega tee ja platside rajamine	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	50,000				
Reserv	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	50,000	50,000	50,000	50,000	50,000
05 Keskkonnakaitse		62,000	64,000	172,000	200,000	200,000
Pikasilla puhkeala haljastus ja valgustusprojekti elluviimine	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	10,000	10,000			
Riidaja mõisapargi rekonstrueerimine ja atraktiivsuse suurendamine	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	22,000	22,000	16,000	16,000	
Vesikjärve puhkeala väljaarendamine	sh toetuse arvelt sh muud (oma)				200,000	200,000
Helme ordulinnuse ja kiriku konserveerimistööd	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	25,000				
Talli tiikide ala rekonstrueerimine (Hummuli)	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	5,000		40,000		
06 Elamu- ja kommunaalmajandus		40,000	100,000	1,255,000	540,000	40,000
Kaasaegsete munitsipaal-ürieturumude rajamine	sh toetuse arvelt sh muud (oma)			500,000		
Ritsu-Tõrva kergliiklustee valgustuse ehitus	sh toetuse arvelt sh muud (oma)		60,000			
Hajaasustuse programm	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000
Asulate välisvalgustuse projekteerimine ja ehitus	sh toetuse arvelt sh muud (oma)			500,000		
07 Tervishoid		1,400,000	0	0	0	0
Investeeringud tervishoiule (Tõrva Perearstikeskuse ja Tõrva Haigla hoone rekonstrueerimine)*	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	683,000				
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon		100,000	540,000	300,000	170,000	0
Tõrva kinohoone arendamine multifunktsionaalseks meelelahutus- ja vabaaja keskuseks	sh toetuse arvelt sh muud (oma)		300,000	200,000		
Sooglemäe Mulgi Elamuskeskuse rajamine	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	100,000	200,000			
Riidaja mõisakompleksi rekonstrueerimise jätkamine	sh toetuse arvelt sh muud (oma)			100,000	170,000	
Keeglisaali ehitus	sh toetuse arvelt sh muud (oma)		25,000			
09 Haridus		1,540,000	600,000	0	950,000	0
Tõrva Gümnaasiumi juurde ujula-õpilaskodu ehitus	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	300,000	1,000,000	400,000		
Staadionite rekonstrueerimine	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	140,000			500,000	
Hummuli Põhikooli akende vahetus (küttesüsteem on tehtud)	sh toetuse arvelt sh muud (oma)		200,000			
Hummuli Põhikooli spordihoone (saal koos abiruumidega) ehitus	sh toetuse arvelt sh muud (oma)				450,000	
Reserv	sh toetuse arvelt sh muud (oma)	100,000				

* investeeringu teostab OÜ Tõrva Tervisekeskus. Omaosalus on ettevõtte vabad vahendid ja võetav laen

nikku. Tööturu vajaduste tagamiseks toimub tihe koostöö Töötukassa ja Valgamaa Kutseõppekeskusega, mille läbi õppijad saavad omandada teadmisi, oskusi ja vilumusi ning valmiduse töötamiseks ja elukestvaks õppeks.

4) Mulgi identiteedi kui unikaalse pärandkultuuri eelise kasutamine valla konkurentsivõime kasvatamisel.

Tõrva valla strateegilise positsiooni eristumisel üleilmastavas konkurentsisis on oluline mulgimaiste kultuuritraditsioonide eripära ja pärandkultuuri kõikide võimaluste kasutamine. Keskkel kohal on Mulgi Elamuskeskuse rajamine, mis on mulgi maamärk ja identiteedi kandja, mis nutikate lahenduste abil võimaldab luua ajaloost inspireeriva tuleviku, ühendades kohalikud ettevõtted ja tooted ning pakkudes külastajatele teadmisi, meelelahutust, seiklusi ja ootamatuid ideid. Toimub tihe koostöö mittetulundusühinguga Mulgi Kultuuri Instituut.

5) Külastuse sihtkoha arendamine- loodusSPA arendamine (Tõrva kui suvituslinn, külastuskohad), veealade aktiivne kasutuselevõtt (näit Võrtsjärv, Väike Emajõgi) ja hooajalise vähendamise, jahiturism, konverentsid, kultuuri- ja spordisündmused jms.

Tõrva valla külastatavuse suurendamine läbi mainekate avalike sündmuste ning turismi ja külastusobjektide arendamise. Töötada välja valla maine kujundamise põhimõtted ning neid süsteemselt rakendada. Tuleb silmas pidada, et Lõuna-Eesti eristub tervikuna huvitava looduse ja kultuuripärandi ning omanäoliste kultuurilis-ajalooliste identiteedi- piirkondade rohkuse poolest, mistõttu on oluline mulgi identiteedi kasutamise läbimõtlemine. Laiendada mulgi identiteediga seonduvate toodete ja teenuste mitmekesisust. Külastuskeskkonna arendamise üks valdkondi on siinse sõjaajaloo sündmuste ja teiste unikaalsete objektide kasutamine turismimarsruutide koostamisel.

VIIMASE AASTA JOOKSUL ON TÕRVA VALDA OMA ETTEVÕTTE LOONUD 10 VALLAELANIKKU

Teve Rajamets

Töötukassa loodi 2002. aastal ning põhilisteks eesmärkideks on hoida kõrget tööhõivet ning ennetada tööturult tõrjutust. Seda võib näha nende kodulehelt. Töötukassast on ilmselt kuulnud meist igäüks. Aga kui paljud inimesed sealt reaalselt abi saavad? Kui paljud leiavad endale töö või alustavad hoopis oma ettevõtet?

Töötukassa Valgamaa osakonna juhataja Merike Metsavase sõnul on nende soov, et iga inimene, kes tahab tööd teha, saaks seda ka teha. Töötukassa prioriteediks on see, et inimesed, kes on jäänud töötuks, saaksid vajalikku abi ning inimesed, kes ei ole töötud, ei jääks tööst ilma. Lisaks sellele, et Töötukassa aitab inimestel tööd leida, uurivad nad, mida tööandjad vajavad, milliseid oskusi on tööturul vaja ning toetavad inimeste õppima minemist.

Erinevaid koolitusi võimaldab Töötukassa tõesti palju. Taaskord kodulehelt vaadates saavad koolitatud nii kondiitrid kui veoautojuhid, nii iluteenindajad kui ka laotöötajad. Need on vaid mõned näited, sest koolitusvõimalustest, mida Töötukassa pakub, puudu ei jää.

Kui rääkida konkreetsemalt meie piirkonnast ehk Tõrva vallast, siis ka siin pole asjad nii kriitilised. Ilmselt ei leia siinkandis soovitud tööd küll üsna mitme eriala esindajad just oma tööpõllul, kuid variante on siiski mitmeid. Kõige kiiremini leitakse töötaja ametikohtadele, kus ei eeldata

Töötukassa korraldab muuhulgas ka Liivimaa Töömessi.

eelnevaid kogemusi või oskusi ja väga hinnatud on ka osalise tööajaga kohad. Nii ongi koristajad või pesukäitlejad teinekord leitud juba loetud tundidega pärast kuulutuse avaldamist töötukassa töopakumiste keskkonnas. Töötukassa klientideks on ka terviseprobleemidega inimesed, kes sageli suudavadki töötada ainult osalise koormusega.

Nagu eelnevalt mainitud, saab Töötukassa kaudu taotlelda ka ettevõtluse alustamiseks toetust. Toetus on rahaline abi, mis hetkel küündib kuni 4474 euroni. Ette-

võtluse alustamise toetust antakse majandustegevuse alustamiseks uue asutatava äriühingu kaudu või füüsilisest isikust ettevõtjana. Ettevõtluse alustamise toetust saab taotlelda töötut, kes on vähemalt 18-aastane, on läbinud ettevõtluskoolituse või kellel on kutse- või kõrgharidus majanduse alal või ettevõtluskogemus. Taotlust saab esitada ka töötusajana registreeritud mittetöötav vanaduspensioniealine inimene. Eesti Töötukassa loeb ettevõtluskogemuseks füüsilisest isikust ettevõtjana või äriühingu juhatuse

liikmena tegutsemist vähemalt ühe aasta. Väiksema ettevõtluskogemuse puhul ei saa olla kindel, et taotlejal on piisav ülevaade ettevõtlusest ja ta on võimeline looma jätkusuutliku ettevõtte. Lisaks muudele dokumentidele tuleb toetuse taotlemisel esitada CV, avaldus ning äriplaan. Äriplaani koostamiseks on Töötukassa kodulehel olemas ka abimaterjal. Töötukassa toel on 2017. - 2018. aastal oma ettevõtte loonud 10 Tõrva valla elanikku.

Viimase aasta jooksul on Tõrva piirkonnas inimesed töötukassa toel

läbinud lisaks ettevõtluskoolitusele muuhulgas ka näiteks raietöölise, pottsepa, puhastusteenindaja, floristika, tugiisiku, tegevusjuhendaja, veoautojuhi, personalitöö ja turunduskoolituse. On õpitud ka inglise keelt ning täiendatud arvutioskusi. On nii neid, kes on soovitud töö leidnud kohe pärast koolituse lõppu või juba selle jooksul, kui ka inimesi, kel sobiva töö leidmine natuke kauem aega võtab. Lisaks tehakse pidevalt koostööd ka Valgamaa Kutseõppekeskusega ja Valga Kaugõppegümnaasiumiga ning üha enam on neid inimesi, kes on otsustanud pooleli jäänud haridusteed jätkata või asuda uut eriala omandama.

Lisaks ettevõtlustoetusele ja ehk teistele rohkem tuntud toetustele, nagu näiteks töötuskindlustushüvitis ja töötutoetus, pakub Töötukassa veel suurel hulgal erinevaid toetusi. Näiteks on võimalik tööandjal saada toetust palga maksmisel ja koolituste hüvitist, kui võetakse tööle väheste kogemustega noor. Sarnane toetus on neile tööandjatele, kes pakuvad alaealisi, et soodustada nende tööharjumuse ja -kogemuse saamist.

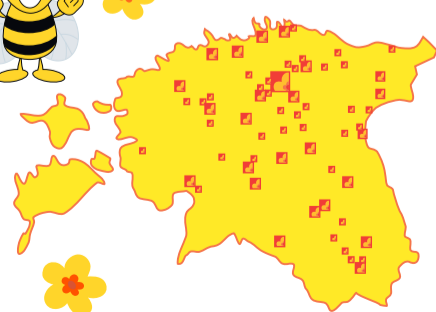
Töötukassa pakub võimalusi nii noortele kui vanematele, nii töötavale inimesele, töötule kui tööandjale. Olgu selleks siis koolituskulude katmine, ettevõtjaks hakkamise toetamine või tööandjatele toetused töötajatele abivahendite soetamiseks.

Sooduspakkumised 15.11-18.11.2018 või kuni kaup jätkub

www.meietoidukaubad.ee

meie
toidukaubad

12 maakonnas, üle 60 kaupluse
RRLektus AS, Kauba 3, Tapa 45106
tel. 32 50 960 meie@meietoidukaubad.ee

0.85 0.52	2.89 2.10	2.59 1.89
Rehe	Doktori- vorst	Doktori- vorst
-39%	-27%	-27%
Rehe teraleib 390g (1,33 kg)	Rakvere doktorivorst 600g (3,50 kg)	Rakvere Viru sink 400g (4,73 kg)

2.29 1.59	1.19 0.89	0.89 0.49
Lihapihvid	Kanamuna	Suhkur
-31%	-25%	-45%
Lihapihvid 400g (3,98 kg)	Kanamuna M 10 Baticova (0,09 tk)	Suhkur 1kg

1.99 1.29	1.69 0.99	2.59 1.79	2.59 1.79
Küpsis	Kummikommid	Jõhvikarull	Meekook
-35%	-41%	-31%	-31%
Küpsis Kiil 500g (2,58 kg)	Kummikommid Fantaasia 200g (4,95 kg)	Jõhvikarull 300g (5,97 kg)	Meekook 350g (5,11 kg)

Ansambel Fix tuli kokku Tartus 1968. aastal ning mängis tollase biitmuusika vaimus tantsupalu. Novella Hanson oli kollektiivi esimene naissolist.

"Laine" loodi Eesti NSV Riikliku filharmoonia estraadiansamblina. Tegu on Eesti vanima tegevansambliga, mis sai novembris 58-aastaseks.

NOVELLA HANSON: "HEA LAULJA ON EELKÕIGE ISIKSUS, TAL ON HUVITAV HÄÄL, TA ON MUSIKAALNE."

Sirli Pippar

Ühel kaunil augustikuu hommikul helises mu telefon. Teisel pool kõnelemas minu kunagine lauluõpetaja Novella. Helistas ta lihtsal põhjusel - kutsus mind tagasi laulma, sest Tõrva muusikakoolis pidavat olema veel vabu kohti. Läksin. Ja olen otsuse üle väga rõõmus. Klassi sisse astudes oli parasjagu hirm ja ärevus segamini. Õpetaja oli valmis otsinud mõned lood, mida hakkasime tunni teises pooles õppima. Alustasime nagu ikka hääle soojendamisest. Enne seda aga hoopis võimlemisest - just see on hääle lahti saamiseks parim viis. Novella töö käik on aastatega muutunud. Olen ise ka saanud vanemaks ja tõtt-õelda pikast pausist enda arust veidi roostes. Aga see vist eriti välja ei paistagi. Novella seletustest, kannatlikkusest ja pühendumisest on väga palju abi. Terava kõrva (ausalt! Väga terav on see kõrv, kuulmaks kõiki libastumisi!) ja tabava huumorimeelega õpetaja on vaimustavas vormis. Nii libedalt laseb ta sõrmedega üle klaveriklahvide ega kohku, kui pakun, et sooviksin ise oma laulule improvisatsiooni mõelda. On jälle keegi, kes õpetajale kamaluga huumorit pakub! Ühes laulutunnis pakkusin Novellale, et võiksime rääkida temast, ta tööst ja sellest, mida ta tänapäeva muusikast arvab. Teadsin, et Novella on tagasihoidlik ja naljalt teda ajalehtedes, ajakirjade intervjuud andmas ei näe. Siiski, pika mõtlemise järel oli ta nõus mu küsimustele vastama.

Õpetad hetkel mitmel rindel - nii Valgas kui Tõrvas, Viljandis vist enam mitte? Mitu kollektiivi, õpilast hetkel sul juhendada tuleb?

Töötan praegu tõesti nii Tõrva kui Valga muusikakoolis. Viljandi kultuuriakadeemias töötasin ühe aasta, seejärel loobusin. Nüüd aga olen palutud õpetama Viljandi muusikakooli. Olin loobumise äärel, kuid kui nägin sealseid tingimusi ning kuulsin, kuidas linn on huvitatud, et lapsed õpiksid huvikoolides, luues neile parimad

tingimused, tõstes ka muusikakooli õpetajate palku, siis oli juba raskem ära öelda. See tähendab mulle küll kuut tööpäeva nädalas, vahel ka seitset, aga niisuguse suhtumise ja tingimuste juures võtan ilmselt ka selle töö vastu. Õpilasi saab kokku palju, aga täpset arvu ei oska ma praegu öeldagi.

Miks oled valinud õpetajatöö pärast lauljakarjääri?

Õpetajatööle viis mind tegelikult Maie Kala tööpakkumine ja kuna otsustasin Tallinnast tagasi Tõrva kolida, siis loksuski kõik paika.

Kust sa saad inspiratsiooni lugude kirjutamiseks? Kuidas see protsess välja näeb?

Laulude kirjutamine algab mul tekstist. Olen palju luuletusi läbi lugenud, et leida sobivaid tekste lastele laulmiseks. Ja tunnistan - neid ikka on! Olen muusika kirjutanud Ilmar Trulli, Wimbergi, Contra, Leelo Tungla, Olivia Saare, ka Ernst Enno luuletustele.

Kas kirjutad konkreetselt mingile õpilasele mõeldes lugusid või on sul loomingut ka niisama sahtlisse kirjutatud?

Üldiselt alustan kirjutamist ikka konkreetselt last silmas pidades.

Niisama sahtlisse ma kirjutanud polegi, kõik mõtted saavad noodivihikusse, sealt klaveri peale virna ja virnast võtan kooli kaasa lastele laulmiseks.

Kui palju on Eesti muusika sinu hinnangul muutunud ajas?

Muusikal on aja märk. Mulle meeldisid ikka Uno Naissoo, Rein Rannapi, muidugi ka Olav Ehala laulud rohkem kui praeguste laulukirjutajate omad.

Kas sul on plaanis veel välja anda mõni (laste)laulude kogumik?

Olen ühe laulude kogumiku välja andnud, kuid arvan, et sellega ka piirdun. Pärts palju tegemist on selle väljaand-

Särav Novella Hanson on aastakümneid elanud koos muusikaga. Foto: Tairo Lutter

misega. Küsitud küll on. Niisuguseid laule, kus lauldakse "sulla-mulla, hips-hops" või midagi taolist ma ilmselt kirjutama ei hakka. Ka kõige väiksemate puhul tahan ma, et laul kannaks ikka mingit sõnumit, kõige lihtsamat. Huumoorikad luuletused on mulle südamelähedased nii nagu hea huumorisoonega inimesedki.

Sinu laululapsed on toonud Tõrvale hiilgust ja sära erinevatel konkurssidel. Koju on toodud väga mitmedki võidud. Milline on sinu töö tipp hetk olnud? On see tipp hetk üldse tänaseks saavutatud?

Me ei peaks asja nii võtma, et üritame lastest konkursante teha, võist-

lustele, et mitte öelda võitlustele ja võitudele suunama. Aastate jooksul olen aru saanud, et suurim võit on hoopis lapse areng, kus algul tagasihoidlike võimetega tunduv laps on tegelikult võimeline rohkemaks, kui arvata võis. Muidugi nõuab see mõlemapoolset tööd ja eelkõige kannatlikkust õpetaja poolt. Ma pole suur

Novella lapsepõlvkodus olid olemas lõõtspill ja klaver. Kohalikus kultuurimajas lõi ta kaasa laste lauluringis ja ka näiteringis.

Nooruses kulturismis Eesti meistriks tulnud Novella hoiab ennast igapäevaselt sportides heas vormis.

konkursside pooldaja, lapsele peaks jääma esinemise rõõm ilma liigsete pingeteta.

Kui aga siiski võitudest rääkida, siis üks esimesed võidud on ikka kõige meelde jäävamad, siinjuures pean silmas neidude ansambli Jazzynelly. On ka teisi vabariiklikke võite - Egnar Hernits Poistelaulus, samuti Hans Markus Danilas Solistical, Liisi Üksvärava jõudmine "Laulukarusselli" finaali, Riivo Pippari ja Emma Laureen Pauli tubli laulmine "Laulukarussellis", Gertu Pabbo peaauphinna võit Solistical. Olgu öeldud, et Egnar Hernitsa, Pamela Pauli ja Emma Laureen Pauliga on meie koostöö kestnud juba ligi kümme aastat.

Mitmed laululapsed seisavad õpingute ristteel silmitsi küsimusega, kuhu edasi. Nii mõnigi on valinud proovimiseks, katsetamiseks saate "Eesti otsib superstaari". Gertu Pabbo sinu õpilasena jõudis seal suisa viimase kahe finalistiga sekka. Mida sa arvad superstaarisaatest?

Superstaarisaate võit toob küll midagi esile, aga kas ka parima laulja? Igatahes vist mitte muusikaalseima. Mõnikord tundub, et see polegi kõige tähtsam. Kahjuks. See, mis võitjast edaspidi saab, sõltub sellest, kui palju tal selgroogu on ning kes tema karjääri suunab ja organiseerib. Samuti kas ja mida tal kuulajale öelda on ja kui palju öeldu-lauldu kuulajat kõnetab.

Kuidas tundub, kas tänapäeval on raskem läbi lüüa Eesti muusikatööstuses kui omal ajal?

See on hea küsimus. Muusikatööstus. Kui selja taga on töökas ja tõhus *management*, siis on läbilöömine võimalik. Kas aga siiski kõigile lavale pürgijatele publikut jätkub, on teine küsimus. Nii öelda "omal ajal" polnud nii palju lauljaid ja enamik neist sai laulmisega õige hästi hakkama.

Hiljuti nägime sind esinemas saates "Hommik Anuga". Millega sa tegeled tööst vabal ajal ning kui palju tuleb ette esinemisi?

Ega nüüd tööst vaba aega palju ei jää. Seegi kulub repertuaari otsimisele, lauluseadete ja uute laulude tegemisele. Et see kõik toimiks, tuleb käia metsa all pead värskendamas. Harastan meelsasti teha seda kepikõnni vormis. On ka mõnel määral esinemisi, kuid lavale ma eriti ei kipu.

Kui saab saladuskatet kergitada, siis millised on plaanid sel õppeaastal?

Sel aastal tahaksin laululastega harjutada rohkem kooslaulmist, mitme-häälsel laulmist. Solistina on lihtsam, aga ansambli pead ka teisi kuulama, end teistega sobitama, et tekiks harmoonia. Just nagu eluski.

Üks asi, millela kindlasti elus läbi ei saa, on huumor. Meenuta mõnd vahvat seika mõnest esinemisest või laulutunnist?

Huumoritaju on minu jaoks esmatähtsusega. Kui seda pole, siis suhted kaugele ei jõua ja jäävad igavaks ning tõenäoliselt ka pinnapealseks. Vahvaid seiku tuleb ette peaaegu iga päev. Riivo, Edvardi ja Oliveri jutustest ja ütlemistest tuleks aga välja anda eraldi vihik.

Kui sa peaksid lühidalt end lauluõpetajana tutvustama (ja kindlasti on tulnud selliseid olukordi ette), siis milline oleks see tutvustus?

Lauluõpetaja Tõrva muusikakoolis. Valga muusikakoolis ka. Nüüd siis ilmselt Viljandi muusikakooliski.

Kes on sinu isiklikud eeskujud?

Eeskujudest ma kedagi eraldi nimetama ei hakkaks. Võin öelda, et neid on ja neid ma kuulan.

Mis on heaks lauljaks saamise eeldused? Kas igasuguse lauluoskamatu inimese saab lauljaks treenida?

Hea laulja on eelkõige isikus, tal on huvitav hääli, ta on muusikaalne. Ta teab, mida ta teeb, ning ei tee muusikat seinast seinaga.

Teatud tasemeni saab ikka inimest muusikat tajuma õpetada, rääkida erineval toonil oskame ju kõik, küllap siis saame ka "Juba linnukesed..." esimesed laused kätte. "Mutionu peoga" läheb asi keerulisemaks. Igaühel lauljat ei saa, mõni võiks ka inseneriks õppida.

Novella Hanson (omadele Nelly) on sündinud 16. märtsil 1953 Tõrvas. Ta on laulja, laulukirjutaja ning muusikapedagoog Tõrva muusikakoolis, Valga muusikakoolis ning Viljandi muusikakoolis. Ta on õppinud Tõrvas, kuid lõpetanud 1971. aastal Tartu Miina Härma nimelise keskkooli. Tartu mineku esimeseks põhjuseks oli pioneerilaagris tekkinud armastus noormehe vastu, kelle (nagu hiljem välja tuli) ainsaks huviks naiste asemel oli muusika. Pärast keskkooli lõpetamist õppis ta mõned aastad Tartu Riiklikus Ülikoolis inglise filoloogiat, kuid kiire muusikutöö tõttu Novella seda lõpetanud pole. Muusikat ta päriselt kusagil koolis õppinud pole, pigem on tegemist iseõppijaga. Novella on laulnud solistina ansambrites Fix, Laine, Repriis ja Initsiaal ning teinud koostööd Mart Soo, Andre Maakeri ja paljude teistega. Muide, oma tütre Hedvig Hansoniga on ta esinenud vaid ühe korra! Ta on esinenud ja ka töötanud pianistina mitmetes hotellides ja restoranides. Näiteks on töö viinud teda pooleks aastaks ühte suurde hotelli Jaapanis. Novellal on ilmunud üks lühialbum ehk EP "Novella Hanson" aastal 1982, millel 4 lugu. 2016. aastal on ta andnud välja lastelaulude kogumiku "Novella Hanson muhedad lastelaulud". Sport on olnud Novellale hingelähedane alati. Nooruses on Novella olnud Eesti meister atleetvõimlemises. Armastab jälgida nii tennist kui snuukerit. Novella on olnud abielus lühikest aega Tõnu Kilgasega, kellega neil on tütar Hedvig

Hanson. Muide, mahlakas fakt selle abielu kohta on ka see, et tänu Tõnuga abiellumisele sai Novella Eesti kodakondsuse (ema karjalasoomlane ja isa Pihkva lähedal sündinud)! Koolivaheajad on Novellal sisustatud lastelaste Holgeri ja Danieliga. Novella peab lugu kella tundmisest ning kohusetundlikust ja täpsest tööst - ülejala tegemist ei kannata. Novella laululastest on tehtud mitu lugu Eesti Rahvusringhäälingu poolt. Üks neist on intervjuu Ringvaates ning teine muusikavideotel põhinev saade "Tõrva laste laululood", mis näitab, et Novella tööd on märgatud üle terve Eesti! Novella on pälvinud aastal 2012 Mari Kulli nimelise kultuuripremia ning saanud 2016. aastal Valgamaa teenetemärgi. 2010 on teda tunnustatud Eesti Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi aastapremiaga. Mitmetel lauluvõistlustel on Novella Hanson saanud lisaks laululaste auhinnalistele kohtadele ka parima juhendaja tiitli.

Novella koos oma õpilase Gertu Pabboga, on muuhulgas saavutanud konkursil Solistica 2014 Grand Prix.

SELLEST SÜGISEST ON TÕRVA VALLA SOOJAMAJANDUS KOONDATUD ÜHE KATUSE ALLA

Tõrva valla soojamajanduse ohjad võttis sel sügisel enda kätte kogenud soojatootja SW Energia OÜ, mis opereerib edaspidi kõiki lokaal- ja kaugkütte katlamaju.

Juba 2006. aastast opereerib SW Energia Ala aleviku katlamaja. Tõrva linnas tegutsetakse aga aastast 2013, kus tänaseks on ehitatud nii uus täisautomaatne keskkonnasõbralik hakkpuidukatlamaja kui teostatud trasside renoveerimine.

Kas teadsid aga, et Tõrva uus kaugküttekatlamaja pakub kõikidele majadele aastaringset tarbevee soojendamise võimalust? „Võrkude tõhusamaks soojamajanduseks tuleb mõelda energia efektiivsele kasutusele. Kaugkõetava sooja veega liitudes kasvatatakse katlamaja tootlikkust, millega langeb megavatt-tunni hind tarbija jaoks,“ selgitas SW Energia tootmisjuht Allan Aas. Kaugküttes tarbevee soojendamine on elektri boileriga võrreldes poole soodsam ning vana elektri boileri pensionile saatmine annab vannituppa kõvasti lisaruumi.

Uudne katlamaja. SW Energia erakogu

Helme aleviis tegutseb uus soojatootja alates septembrist

„Tootlikkuse poolest on see väike võrk, kus soojust jagatakse viiele kortermajale ja kolmele ühiskondlikule hoonele, mille hulgas on päevakeskus ja hooldekodu. Mõned liitumise soovivaldused on meil täna veel töös,“ ütles Aas. Uue

operaatorina paigaldati võrku soojust tootma mobiilne konteinerkatlamaja, mis toodab sooja põlevkiviõliga. „Tulevikus plaanime ehitada uue ja keskkonnasõbraliku hakkpuidukatlamaja. Teeme kõik endast oleneva, et igas kaugküttepiirkonnas pakkuda stabiilset, loodusthoidvat ja soodsat soojuseenergiat, nii ka Helmes,“ kinnitas Aas.

Parima pakkumisega võitis hanke SW Energia, kes edaspidi varustab soojusega hooneid, sealhulgas Tõrvas, Hummulis, Riidajal ja Pikasillal.

„Tõrva vald tegi aruka otsuse, korraldades ühe hanke kõikide lokaalkatlamajade opereerimiseks. Just nii saab reaalsest kuludest selge ülevaate. Meie pakume terviklahendust, mis sisaldab nii katlamaja haldust, hooldusteenust kui ka kütuse vedu. Vallale ei teki soojamajandusega seotud lisakulusid,“ kinnitas Aas.

Muretu soojamajandus

SW Energia opereerib enam kui 250 lokaal- ja kaugküttekatlamaja üle Eesti, olles 43 omavalitsuse usaldusväärseks koostööpartneriks. „Tule räägi meile oma ideest! Anname nõu nii võrgupiirkondade arenguküsimustes kui kortermajade soojuseenergiat puudutavatel teemadel. Nii et võtke meiega julgelt ühendust,“ innustas Aas. Uue soojatootjaga saab ühendust nii e-maili kui telefoni teel, kogu info leiab kodulehelt www.swenergia.ee ja Tõrva valla lehelt „Soojamajandus“ alt.

LUGEJA KÜSIB – JURIST VASTAB

Lugeja küsib: Töötan suurema osa tööstajast õues ja pean palju ringi kõndima. Ilmad hakkavad külmemaks minema ja tunnen, et oleks soojemaid riideid vaja, et mitte haigeks jääda. Kas tööandja peab mulle soojad tööriided andma?

Vastab Kristi Uusmaa, Tööinspektsiooni töökeskkonna konsultant:

Ilmastikutingimused võivad kahjustada töötaja tervist ja seetõttu on riietusel töövõime säilitamisel oluline osa. Tööandja on kohustatud oma kulul andma töötajale sobiva tööriietuse vastavalt ilmastikutingimustele. Tööriietus tuleb valida vastavalt konkreetsele töö iseloomule. Arvestada tuleb, kas töö on füüsiliselt aktiivne, passiivne või tegevused vahelduvad. Tuleb mõelda sellele, et tööriided oleksid ilmastikukindlad, näiteks vihma- ja tuulekindlad. Sooja aitab hoida kihiline rietus ja kihte lisades või vähendades on võimalik temperatuuri reguleerida.

Madala temperatuuriga keskkonnas töötades on tähtsad puhkepausid, mille ajal töötaja saab end soojendada

ja võimalusel juua sooja jooki. Mida külmem väljas on, seda kiiremini keha jahtub ja seetõttu tuleb võimaldada rohkem pause keha soojendamiseks. Puhkepauside arv tööpäevas sõltub töökoormusest ja välistemperatuurist.

Kui välitingimustes töötamisel on tööriietega külm ja/või pole piisavat võimalust ennast soojendada, siis tuleb sellest teavitada tööandjat ja otsida üheskoos lahendusi, kuidas tööriietust ja puhkamise korraldust täiustada. Tööriideid valides on tööandjal mõistlik arvestada töötajate ettepanekutega, et leitaks sobivad ja mugavad tööriided.

VELLO JASKA SULEST ILMUS RAAMAT „TÕRVA LEGEND“

Raamatus „Tõrva legend“ on kaks Vello Jaska kirjutatud näidendit. Esimene nendest on sõnalis-muusikaline lavateos „Tõrva legend“. See näidend on laiemale üldsusele tuntud 2005. aasta jaanipäevast, mil selle esietendusega avati Vanamõisa järve ääres 12. Tõrva linna päevad. „Tõrva legendi“ kandvaks teljeks on Tõrva linna tekkeloo poeetiline kajastamine.

See on ülemlaul Helme kihelkonnas, sealhulgas ka Tõrva linnas elanud ja praegu elavate inimeste töökusele, kultuurilembusele, armastusele ning vabaduseihale.

Raamatus on ära toodud näidendit ühtseks tervikuks siduvad laulud ja instrumentaalmuusika palad koos sõnade ning nootidega. Samas on ka hulgaliselt värvipilte, illustreerimaks legendis toimunut. Koos raamatuga on valminud ka DVD- plaati täispikast legendi etendusest.

Teine näidend on autoril täiesti uus, kuid mitte traditsiooniline laval etendamiseks, vaid vabas looduses. Lugu kannab pealkirja „Sellist suusamaratoni me tahtsime“. See on lõbus lugu ühest elamusterohkest talvapäevast. Näidendi tegevus toimub mingis kaugemas Eesti maanurgas korraldatud suusamaratoni ja toob vaatajateni humoorikaid hetki ning olukordi,

mis maratonisõitjatega võib juhtuda. Olulisim sündmustik koorub lahti stardijoone taga, rajal, toitlustuskohtades ning maratoni lõpus.

Raamatu „Tõrva legend“ esitlemine toimub laupäeval, 22. detsembril algusega kell 16 Tõrva kultuurimajas Männiku tänav 5. Kuna teos on pühendatud Tõrva näiteringi 50. aastapäevale, saavad kõik näiteringi

liikmed läbi aegade ja huvilised sellele esitlusele tasuta. Lisaks saavad Tõrva legendis kaasa teinud peategelased ja kollektiivide juhendajad ka DVD- plaadi koos täispika legendi etendusega.

Olge head, leidke aega ja tulge. Olete oodatud.

TÕRVA VALD VALIS ESIMESE AASTA ISA

Täna, isadepäeval kuulutati välja Tõrva valla aasta isa 2018, kelleks sai kuue lapse isa ja 16 lapse vanaisa Urmas Kivit.

Urmas Kivit on üles kasvatanud kuus last, viis neist kasulapsed. «Pole just palju selliseid mehi, kes võtaks endale naise viie lapsega. Neist vanem laps oli siis kaheksa-aastane ning kõige noorem vaid kaheaastane,» ütles Urmase kasutütär Helen Pinka, kes ühtlasi esitas ka Urmase aasta isa konkursile.

Tõrva vallavanem Maido Ruus-

mann ütles, et kui tavaliselt räägitakse pigem ema olulisusest laste kasvatamise juures, siis ei saa alahinnata ka isade tähtsust ja panust. Sestap ongi oluline ka isasid tunnustada ja meeles pidada.

«Isad õpetavad lastele tihtipeale teistsuguseid oskusi ja väärtusi kui emad. Kindlasti on mõlemalt saadu väga oluline,» sõnas Ruusmann.

Tõrva valla aasta isa tiitliga tunnustatakse pereisa, kes on pühendunud ja hea isa ühele või mitmele lapsele, andes neile armastust, hoolt,

eeskuju ja õpetust.

Aasta isa konkursile esitati neli kandidaati: Urmas Kivit, Marko Ilisson, Aivo Rehkli ja Väino Vallandi.

Aasta isa komisjoni kuulusid Tõrva vallavanem Maido Ruusmann, vallavolikogu esimees Enn Mihailov, sotsiaalkomisjoni esimees Tiiu Vips, haridus- ja kultuurikomisjoni esimees Toivo Põldma, Valgamaa aasta isa 2015 Vahur Lääts, MTÜ LC Tõrva Mari esindaja Helen Tammsalu, Lõuna-Eesti Postimehe peatoimetaja Sirli Homuha.

KEHTESTATI SOE TEE 12 JA LÄHIÜMBRUSE DETAILPLANEERING

Madis Mumm

Tõrva Vallavalitsus teatab, et Tõrva Vallavalitsuse 31.10.2018 korraldusega nr 589 kehtestati Soe tee 12 ja lähiümbruse detailplaneering.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on laiendada ja rekonstrueerida Soe tee 12 maaüksusel (20801:003:0940) paiknevaid hooned, et hakata olemasolevates hoonetes käitlema väetisi mahus kuni 15 000 tonni aastas. Keemilisi reaktsioone tootmisprotsessis ei toimu, toorained tuuakse kohale ning soovitud omadustega väetis saadakse komponentide õiges koguses doseerimise ja kokku segamisega. Planeeringuga lahendatakse ehitiste teenindamiseks vajalike teede, parklate, tehnovõrkude ja rajatiste asukohad ning vajadusel määratakse kitsendused ja servituumade seadmise vajadus. Planeeringuala pindala on ca 7,7 ha.

Keskonnamojude eelhinnangust selgus, et planeeritav väetiste segamise ja logistikakeskus ei kvalifitseeru ohtlikuks ettevõtteks ega kuulu olulise ruumilise mõjuga ehi-

Metsa tänava avalikku konteinerit tühjendatakse nüüdsest igal laupäeval.

tiste hulka planeerimisessade mõistes. Tootmiskompleksis ei käidelda orgaanilisi lahusteid, vedelkütuseid ega muid kergesti lenduvaid vedelkemikaale. Ohutu kauguse tagamiseks elamistest ja ühiskondlikest hoonetest on koostatud riskianalüüs, milles on ära määratud ammooniumnitraadi ja kaaliumnitraadi käitlemise piiritingimused. Kavandatud tegevusega ebaseadmisel lõhnu tootmisterritooriumil ja sellest väljaspool ei esine.

Hummuli valla üldplaneeringu järgselt asub planeeritav ala tootmis- ja juhtfunktsiooniga alal. Detail-

Alates oktoobrist toimub vanapaberi- ja papivedu Valgamaal varasema korra kuus asemel iga nädala laupäeval. Seega, kellel on paberi- ja papikonteiner (näiteks korteriühistud), mis täitub kiiremini kui kuu, on võimalik Ragn-Sellsiga ühendust võtta ja paluda vastavalt vajadusele graafikut tihendada. Automaatselt graafikud tihendamaks ei muutu. Paneme inimestele südamele, et tühjad pappkastid tuleb alati tükikideks rebida, et vältida konteineri kunstlikku ületäitumist. Tühi puruk rebimata pappkast on raisatud, kasutamata ruum.

planeeringu koostamise eesmärgid on kooskõlas kehtiva üldplaneeringuga, st järgitud on üldplaneeringu põhimõtteid.

Kehtestamise otsusega ja planeeringuga on võimalik tutvuta Tõrva Vallavalitsuses (Tõrva linn, Kevade 1) ja Tõrva valla veebilehel www.torva.ee.

Valgamaal asuva Ritsu lasteaed-alkkooli töötajad esitasid „Eesti tantsib“ kampania raames EV100-le kingituseks balletti.

Kui ka sina soovid „Eesti tantsib“ projektist osa võtta, pole vaja teha muud, kui tantsude hulgast lemmik välja valida, selgeks õppida ning üles filmida. Vaata lähemalt err.ee/eestitantsib ning tee EV100 sünnipäevaks üks tantsuline kingitus!

VALGUSE OOTEL HEDVIG HANSON JA UKU SUVISTE

07.12 kl 19 Tõrva kirikkammersaal

Piletid eelmüügist 15 €
Piletilevis ja Piletimaailmas, alates 01.11.18 pilet 18/15 € (pensionär; 7-12 a. laps).
Kontserdipäeval pilet 20 €. Kollektiivtellimused (alates 10 piletist) – tartukontsertkorraldus@gmail.com, 551 0038
Info 505 9625

Tundeline Hedvig Hanson ja sarmikas Uku Suviste kõlavad duona kokku imeliselt, neid pealtnäha erinevaid muusikuid seob armastus rütmimuusika vastu, koos esitatakse nii kauneid emakeelseid ballaade kui pop-jazzikaid palu, kantud talvistest meeleoludest ning jõulude ootusest. Soojust ja südamlikkust õhkavad lauljad põimivad oma hääled ja puudutavad kuulajate hingekeeli pidulikult ja õrnalt.
Info 505 9625 Vello Tellissaar
Tartu Kontsertkorraldus

LUGEJA KIRI: MILLEKS MEILE UUS KOOL?

Liia Laanmets

Üsna sageli on nii, et alternatiivpedagoogikale mõeldes me soovime midagi, kuid ei tea täpselt, mida. Me mõtleme midagi loovat ja et meie laps kasvaks teadlikuks, ennast väljendada oskavaks isiksuseks, kuid meil puudub täpsem arusaam sellest, mida me õieti soovime.

Oma lapse arengule, tema võimlustele mõeldes soovime ainult parimat. Me oleme huvitatud, et koolis õppimine ei oleks tuim ja üksluine, et oleks sundimatu ja vaba see, mida meie laps peab omandama. Kas pole sellise situatsiooni nimi mitte omandamine?

Kuidas me saaksime midagi omandada? Mis on selle eelduseks, et me midagi omandame, missugused meeled peaksime siduma õppimise ja õpetamise vahele? Kuidas me rohkem omandaksime, kui lihtsalt tuupides?

Vabadus ja kord, kord ja vabadus.

Me võime nende sõnapaaridega mängida, nende üle arutleda, kuid tegelikult saame nende vahele tõmmata võrdusmärgi, mis ütleb, et nad on võrdsed.

Küsite, miks? Vastus oleks lühidalt – üks toetab teist.

Küsimine, millal on inimene vaba? Kas siis, kui ta õpib ainult ühte asja, on keskendunud ainult ühele osale, ainele koolis, oskusele elus. Kas ta on siis vaba? Kas see on vabadus, kui ta ei saagi teada, mis on teiste õppeainete taga, teiste ametite, elukutsete võimalused, olemus, et neid rohkem uurida, neisse süüvida, neist rohkem teada saada?

Kas me oleme oma valikutes vabad, kui me tunneme elu ühte poolt?

Kui see juhtub varases lapseas, on tema jaoks teised ukseid suletud. Iseasi, kui eriala on seotud varase õppega, kogemusega.

Millal on ikkagi inimene vaba, et

ta saaks teha vabalt oma valikuid? Lühike vastus oleks jälle – kui ta palju teab, on inimene oma valikutes vaba.

Kunagi ütles üks tuttav, et läksin kõrgkooli õppima seda, mis oli koolis nõrk, ning ta soovis sellesse rohkem süüvida. Kuid kuidas ta sai teada, mis oli tal nõrk?

Vabadus ja kord on lahutamatud osad inimese elus. Vabaks saab inimene läbi korra ja korra najal kasvab meile tugev, aus, sihikindel, enesekindlalt tegutsev inimene, kes kindlasti teab, mida soovib, ning teab ka oma isiklike võimalusi ja võimeid.

Kui meie laps kasvab olukorras, kus talle pidevalt öeldakse – sa pead ise valima, mõtle ise, mida sa teed, mida soovid, siis me ei anna lapsele vabadust, vaid pigem lodevust ja otsustusvõimetust. Kuid igasugune autoriteet põhineb isiku ja isiksuse omadustel ja koolis lisanduvad sellele

veel lapse arengu põhijooned ja õppekava läbimine õigetel vanuseastmetel. Selliselt õpetades ei tee me halba, ei pidurda lapse arengut vaid teades, mida on tarvis lapse arengu erinevatel eluetappidel, me toetame lapse hingelist, füüsilist ja vaimset arengut ja nendes ei teki omavahel konflikti. Konflikt aga tähendaks juba läbipõlemist ja arengu pärssimist.

Praegu luuakse palju uusi algatusi ja on aeg uueks põlvkonnaks, mõtelaadiks, tegutsemiseks. Kes tunneb, et vanaviisi edasi ei saa, see kindlasti mõtleb millelegi uuele ja teistsugusele – alternatiivile pedagoogikas.

Uue põlvkonna algus on koolis, õpetajates, õpetamises. Laps veedab meil üle poole päevast koolis, on oma sõpradega, kaaslastega.

Muutes oma last, muudame samuti nende kaaslasti ja suur osa elu muutmisel on õpetajatel, kasvatajatel, kes on

ühel või teisel moel elu muutjad.

Kuid me ei saa muuta midagi nii, et tekiks kaos. Kõige vabamas koolis valitseb aga üsna kindel kord – täheõpetuses, värvides, vormides....

Selle lähemaks arusaamiseks, peaksime kokku saama ja arutlema, kas oleks tarvis Tõrva piirkonda uut kooli. Iseenesest oleks nagu kõik selge, kuid koolile sisu annavad ikkagi õpetajad, olgu see siis Waldorf, Montessori, avatud, Uus algus, kristlik, rahvuslik, rahvusvaheline jne. Me võime koolile nime panna, kuid vastavalt sellele nimele peame õpetama, tegutsema ja lõpuks looma sisu, mille peavad andma ikkagi õpetaja ja õpilased, kuid sisu peab olema selgelt piiritletud, välja joonistatud, läbi mõeldud ja järgima riiklikku õppekava.

Kui oled natuke mõelnud, siis kirjuta meile liia.laanmets@gmail.com või helista 5267569

ADEELE SEPP ESINEB TÕRVAS

Tõrvas kasvanud näitleja, lavastaja ja muusik Adeele Sepp astub **22.detsembril kell 16.00 Tõrva Kirik-Kammersaalis** üles luule- ja muusikaõhtu kavaga, mille pealkirjaks "Hingehelinad". Lisaks Adeelele on laval ka kitarrist Jaan Jaago. Olete oodatud nautima tunniajast põimingut luulest ja muusikast, lisaks Adeele loomingule kõlavad ka jõululaulud.

Ootame teid väga nautima ühist pühade pärastlõunat täis hingehelinaid, et soojendada külma aega ja pakkuda rännakuid iseendasse.

Sissepääs 10 eurot, eelkoolialised lapsed tasuta. Rohkem infot: 52 85 140

THKK müüb

**Lõhutud lepa
küttepuid,
pikkustes
25 kuni 60 cm.
Hind
34 kuni 36€.**

**Tasuta
transport
Tõrva linn
(kuni 5 km linna
ümbruses)**

Tel: 56 51820

WARMAP OÜ

Õhksoojuspumbad, õhk-vesisoojuspumbad

- MÜÜK
- PAIGALDUS
- HOOLDUS

NORDCEL
UUED R32 gaasiga NA seeria
ÜLIVÕIMSAD SOOJUSPUMBAD

NA18-25G10L küttevõimsus 5500W
NA18-35G10L küttevõimsus 7200W
NA18-50G10L küttevõimsus 9200W
NA18-70G10L küttevõimsus 9500W

Tel. 56985677

E-mail: andressoff@gmail.com

OLULISED VITAMIINID JA MINERAALID LAPSEOOTUSE AJAL

Vitamiinid ja mineraalid on olulised toitained, mis täidavad kehas sadu erinevaid rolle. Nad aitavad tugevdada immuunsust, luid ja hambaid, parandavad haavu ja nägemist ning aitavad kõigele lisaks ka toidust energiat kätte saada. Tihti on vitamiinide ja mineraalide puudus mitmete tervisehäädade ja -riskide põhjuseks. Kõike seda silmas pidades on igati mõistlik, et raseduse ajal vajab organism vitamiine ja mineraale mõnevõrra rohkem. Lõppude lõpuks peavad vitamiinid ja mineraalid hoolitsemata topelt - mitte ainult tulevase ema, vaid ka lapse eest.

„Parim viis vitamiinide ja mineraalide varude eest hoolitsemiseks on tasakaalustatud toitumine ning kui lapseootuses emad söövad korralikult puu-, juur- ja köögivilju, liha ja kala, siis võimalus mõne aine puudumiseks on väiksem,“ selgitab Tõrva Südameapteegi juhataja ja proviisor Marika Reilent. „Paraku on nii, et meie menüüdesse kõike parajalt ei mahu, mispärast tasub vitamiine ja mineraale vahel juurde manustada.“ Marika Reilent lisab, et kõik vitamiinid ja mineraalid on olulised, kuid lapseootuse ajal tasub eriti suurt tähelepanu pöörata foolhapetele, D-vitamiinile, oomega-3 rasvhapetele, magneesiumile, kaltsiumile ja rauale.

Tõrva Südameapteegi juhataja ja proviisor Marika Reilent.
Foto: Südameapteek

„Foolhapet tasub juurde manustada juba raseduse planeerimise ajal ning tarvitada kuni 12. rasedusnädalani,“ soovib Reilent ja lisab, et foolhape on oluline loote arengule ja kasvule ning selle puudumise korral suureneb risk loote selja- ja peaaju vääraarengu tekkeks. Foolhappe defitsiit võib põhjustada raseduse katkestust või enneaegset sünnitamist.

D-vitamiin on oluline kõigile, kuid selle piisava taseme tagamine on eriti tarvilik lapseootuse ajal. D-vitamiin aitab kehal paremini omastada luudele olulist kaltsiumi ja fosforit ning toetab luude ja hammaste arengut. Marika Reilent selgitab, et D-vitamiini puudus organismis võib põhjustada imiku väikest sünnikaalu ja kõrgendada lapse

autoimmuunhaiguste ja diabeeti haigestumise riski.

Oomega-rasvhapped on kehale eluliselt vajalikud. „Uuringutega on tõestatud nende positiivne toime kogu organismile, sh nii südame- ja veresoonkonnale, ajule, mälule ja nägemise arengule,“ selgitab Reilent. „Oomega-rasvhappeid on vaja beebi aju ja nägemise arenguks ning selle rasedusaegne lisamanustamine võib tulevikus positiivselt toetada ka lapse kognitiivset arengut.“

Kaltsium on kõige tähtsam mineraalne inimese organismis, kuna sellest sõltub luude tugevus, aga ka hammaste, küünt ja juuste tervis. „Kuna loote luude areng intensiivistub kolmandal rasedustrimestril, vajab sel ajal ema keha seda enim,“ ütleb Reilent ja selgitab, „kui ema kehas on kaltsiumi vajaka, siis beebi pärast muretseda pole tarvis. Küll aga võivad hakata lagunema ema hambad, kuna kaltsium loote luude arenguks võetakse mujalt, näiteks ema hammastest või luudest.“

Magneesiumi on samuti luude arenguks tarvis. Proviisori sõnul võib nii magneesiumi- kui ka kaltsiumipuudus tekkida raseduse teises pooles. Magneesiumipuudusest saab aru siis, kui esinevad jalakrambid, kõhukinnisus või kõrge vererõhk. „Nii mag-

neesiumi- kui ka kaltsiumi- vaegus võib põhjustada enneaegset sünnitamist. Samuti kui tarbida raseduse ajal ainult kaltsiumi, kuid unustada selle kõrval magneesium, võivad lapse luud muutuda rabedaks ja suurenda sünnitrauma riski,“ hoiatab Reilent.

Rauast sõltub kudede varustus hapnikuga. Selle puuduse tagajärjek võivad olla väsimus, nõrkus, kahvatu nahk, õhupuudustunne, pearinglus, ärrituvus ja südamepekslemine.

„Ka rauapuudus võib enneaegse sünnituse põhjuseks olla ja põhjustada lisaks vastsündinu kehvredest,“ selgitab Reilent ja lisab, et tihti on rauapuudus just lapseootuse 20.-30. rasedusnädala vahel. „Rauda ei tohi võtta piimaga, vastasel juhul ei saa organism mineraali kätte, kuna piim seob selle enda külge,“ hoiatab proviisor.

Tõrva Südameapteegi proviisor Marika Reilent lisab, et beebi vitamiinide ja mineraalide varude pärast kuigi palju muretsema ei pea, kuna laps saab kõik tarviliku kätte emapiimaga. Reilenti sõnul on beebidele vitamiinidest juurde vaja vaid D-vitamiini. Proviisor hoiatab lisaks A-vitamiini lisamanustamise eest: „A-vitamiin on loote arengule küll vajalik, aga selle liigne kogus võib põhjustada lootel arenguhäireid.“

AIA- JA METSATEHNIKA MÜÜK | HOOLDUS | RENT

www.saag24.ee

SAAG

24

STIHL® HOOLDUSKAMPAANIA

kampaania kestab veel kuni 30.11.2018 hooldusesse toodud seadmetele

TUUES OMA STIHLI
MOOTORSEADME MEILE
HOOLDUSESSE SAAD:

LISA-
VARUSTUS
-15%

SEADMED
-10%

0€
KÜTUSEFILTER
SÕOTKUKAAR

TÕÖRAHA VAID 16 EURO! TAVAHIND ALATES 28 EUROST!

www.saag24.ee
SAAG 24

UUS! Metsatööjakk
Stihl Function Ergo
109 €

Turvapüksid
Stihl Function Universal
89 €

Vihmariiete komplekt
Stihl Raintec
S-XXL
komplekt: 179 € / 199 €

" Pss, päkapikud juba piiluvad!
Vali jõuluringid targalt.
Meilt saab arendavaid ja praktilise
kinke nii suurtele kui väikestele! "

AGA GAASI
TEENINDUSPUNKT
ELVAS, VALGAS

ELVA - OLEREXI TANKLA VASTAS
VALGA - VALGUSFOORI JUURES
OTEPÄÄ - TECHNE TÖÖKOJA KÕRVAL
VILJANDI - RAELI AUTOKESKUS

f ÖKOPESA

f SAAG24.EE

Mootorsaag
Stihl MS 180
219 € / 249 €

31,8 cm³
juhtplaat 35 cm
võimsus 1,4 kW
4,1 kg

Võsalõikur
Stihl FS 240
599 €

37,7 cm³
võimsus 1,7 kW
7,4 kg

sobilik krundi
hoolduseks ja
väiksemaks
metsahoolduseks
võimalik kasutada:
trimmipead
kolmiknuga
saaketast

STIHL® ON LEHEPUHUR

www.saag24.ee
SAAG 24

SUURIMA PUHUMISJÕUGA LEHEPUHUR TURUL

BR 700
749€

SOODUS-
HIND
659€

HINNAVÕIT
90€

HÜDROVOOLIKUTE VALMISTAMINE
ELVA JA OTEPÄÄ ESINDUSES!
E-R 9-18

Muudel aegadel kokkuleppel: 55570798

SAUNAFEST PAKKUS NAUDINGUID JA KORRALDAJATELE MÕTTEAINET

Egon Ilisson

Ühel oktoobrikuu kargel keskpäeval oli Tõrva keskvaljakule kogunenud viis võistkonda, kellel kõigil oli kange tahtmine võita selleaastane peauhind, milleks oli kümblustünn.

Kuigi osalejate arv oli loodetust tagasihoidlikum, ei ole ilmselt ka põhjuseid väga keeruline selle puhul otsida. „Meie ootus oli saunatajate osas tunduvalt suurem. Aga ehk peletaski külm ilm vanemaid inimesi, kes oma tervise peale rohkem mõtleavad,” tunnistab ürituse korraldaja Reet Koppel, et kindlasti tehakse sellest omad järeldused. „Samas, kui nüüd Otepääl toimuvale suurüritusele mõelda, mis on südatalvel, siis sinna jagub ju võistlejaid küllaga,” rääkis Koppel, et tõde on kusagil vahepeal.

„Järgmisel aastal toomegi Saunafesti tunduvalt varasemale ajale, et jahedus inimesi kartlikuks ei teeks,” rääkis Koppel, et need, kes juba tänava kohal käisid, jäid väga rahule

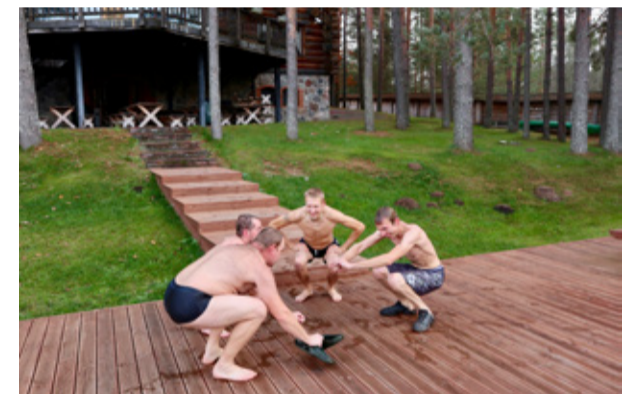
ja siit saab ainult paremaks minna.

Põneva võistluse start anti täpselt kell 14 ja nagu võistluse juhendis ette nähtud, pidi iga võistkond läbima üheksa sauna. Lisapunkte sai nii vees käimise kui ka lisäülesannete täitmise eest. Aega selleks oli ette nähtud kolm tundi, aga juba mõned minutid peale kella 16 oli esimene võistkond tagasi ja raporteeris, et kõik saunad on läbitud.

Üsna pea olid tagasi ka kõik ülejäänud saunatajad ja oligi aeg hakata kokkuvõtteid tegema.

- SAUNAORDU
- SAUNAÄSSAD
- NIMED SAUNATAHVLIIL
- SAUNIKUD
- SAUNALÕVID

Suur, suur tänu saunade pakkujatele: Greete Motell, Mägiste talu, Peedu Noortelaager, Udumäe puhketalu, Pikasilla puhkekeskus, Ojatar, Linnaküla saun, Mäe-Koda, Pargi 3 Tõrva linnas.

KÕIK KÄSITÖÖRIISTAD
NOVEMBRIS **-20%**

BLACK+DECKER

metabo

aiatehnika
eksperdid.ee

Kivimet OÜ • Kevade 8, Tõrva • www.metsakaup.ee

KOSUTAV LEERIAEG

Arvo Lasting

Kuskil Aafrikas oli rühm põliselanikke tõttamas valge mehe saatel. Äkki jäid mustad mehed seisma. Välismaalane küsis, miks nad seisma jäid. Mustad kohalikud poisid vastasid, et nad peavad ootama, kuni nende hinged neile järele jõuavad.

Meie elu kulgeb tihti kiirel jook-susammul. Meil on palju püüdlusi, mille saavutamiseks kiirustame, ühtaegu võitleme takistustega, kaebleme ja kurdame tänapäeva raske elu üle. Me unustame oma põhivajaduse – hingamise.

Ühe võimaluse rahulikuks hingamiseks leiame kirikust. Kiriku tegevus on mitmekülgne ning siiahulka kuulub leeriaeg. Justnimelt soovin, et me tuleksime leeri leidma hingamist, värskendust, kosutust, tuleksime siia lõõgastuma. Me saame kirikus astuda välja maailma asjadest ning kontakteeruda igavese taevase Looja kuningriigiga.

Siiski me võtame kirikusse ja leeritundi kaasa teemad ja jutud oma elust ja maailmast, et üheskoos arutleda oma küsimuste üle, et leida vastuseid, jagada ja vahetada mõtteid, leida uusi vaateid. Me kogume siin huvitavaid teadmisi. Me pälvime siin meeldivaid õigusi, nagu õigus laulata, oma laste ristimiseks, õigus minna ristivanemaks oma sõbra lapsele, õigus osaleda kiriklikel valimistel ja otsustamistel.

Kõige viimasena mõistame leeriaega kohustusena. Kohustus toetada kiriku kasvu ning toetada kaaskristlasi. Seegi kohustus tähendab väarikat teenimist kõrge taevase Kuninga koguduses ja heas perekonnas.

Leeriaja täpse korralduse lepime kokku üheskoos kohapeal. Harilikult kohtume paar korda kuus, ehkki jumalateenistused toimuvad igal pühapäeval. Ilusa ja piduliku leeriaja teeme kevadel või suvel.

Järgmine leeritund on plaanis advendiaja alguses 2.detsembril. Leeri võiks tulla juba alates 15. eluaastast. Vanuse ülempiiri ei ole, keegi pole leeriga lootusetult hiljaks jäänud.

Tulgem üheskoos jagama toetavat lähedust ja suhtlust kiriku leeriajas ning kosutagem siin oma hinge.

TEATED

- 18. nov kl 11 jumalateenistus Helme kirikus (õpetaja Rein Schihalejev).
  - 25. nov kl 11 igavikupüha jumalateenistus armulauaga Helme kirikus.
  - 25. nov kl 14 igavikupüha jumalateenistus armulauaga Taagepera kirikus.
  - 2. dets kl 11 advendiaja esimese pühapäeva jumalateenistus armulauaga Helme kirikus. Leeritund.
  - 9. dets kl 11 advendiaja teise pühapäeva oikumeeniline jumalateenistus Helme kirikus. Õpetajad Valdo Maamägi ja Arvo Lasting.
  - Tõenäoliselt 9. dets kl 14 advendiaja jumalateenistus Taagepera kirikus.
  - 16. dets kl 11 advendiaja kolmanda pühapäeva oikumeeniline jumalateenistus Tõrva Misjonimajas. Õpetajad Valdo Maamägi ja Arvo Lasting.
  - Piiblitunnid Helme kirikus neljapäeviti kell 14.
- Tõrva Misjonimajas jumalateenistused pühapäeviti kl 11.
- 25. nov on külas Pavel Kulikovitš Valga Peeteli kogudusest.
  - Pühapäevakool kaks korda kuus pühapäeviti.
- Palun kõiki teateid jälgida kirikutest, kuulutustahviltelt, Tõrva kodulehelt ja facebookist meie koguduste lehekülgedelt.

OSTAME
VIRNASTATUD VÕSA JA RAIEJÄÄTMEID
ÜLE LÕUNA-EESTI.

LISAKS
OLEME HUVITATUD SAETÖÖSTUSE JÄÄKIDEST
(PINNAD, SAEPURU, HÖÖVLILAAST, PUUKOOR, KLOTSID).

KONTAKT:
transport@reinsaluauto.ee , 5128315

VALGA LINNAS JA HELME KALMISTUL

HAUAPLATSIDE HOOLDUS

HINNAD ALATES 29 EUR

WWW.KALMEHOOLDUS.COM
TEL NR +372 5617 1112
INFO@KALMEHOOLDUS.COM

Metsakeskus.ee

Ostame kasvavat metsa, põllumaad ja metsakinnistuid hinnaga kuni 10 000 eurot/ha. Kinnistud võivad olla tehtud raietega või asetseda piiranguvõondis.
Tel: 56 111 900

PUURKAEVUMEISTRID

Puurkaevude ja -aukude projekteerimine, puurimine ning likvideerimine. Vee- ja kanalisatsioonitorustike, septicute ja süvaveepumpade paigaldus.

Lisainfo tel 52 69 604
www.puurkaevumeistrid.ee

KHR FOREST

OSTAME KUUSEPALKI METSÄÄRSE
HINNAGA KUNI 69 EURO/TM.
OSTAME ÕIGLASE HINNAGA RAIEÕIGUST JA
METSAMAAD ÜLE EESTI.
5558 6086 INFO@METSAFIRMA.EE
WWW.METSAFIRMA.EE

OSTAME METSAKINNISTUID JA RAIEÕIGUST.

Tel 507 2544
info@erametsa.ee
www.erametsa.ee

METSAINVEST
www.metsainvest.ee

KASVAVA METSA OST | **KINNISTUTE OST** | **PÕLLUMAA OST**

Vallikraavi 2, Tartu | +372 55 40 150 | info@metsainvest.ee
metsainvest

KUIDAS ON ELADA KESKKONNAS, KUS KOHALIK KEEL TUNDUB KUI HIINA KEEL?

Karl Kirt

Sellest sügisest on Tõrva vallas elamas taas kaks noort välisvabatahtlikku, kes võtsid vastu väljakutse tulla enda jaoks võõraste riiki, et anda meie piirkonda oma panus noorsootöö- ja sotsiaaltöövaldkonnas. Saage tuttavaks kreeklanna Artemis Fassea (25) ning hispaanlase Gabriel Escobar Martiniga (22).

Välisvabatahtlike Eestisse jõudmine on alati eriline asi, sest võrreldes nende kodumaadega on Eesti tillukene. Veelgi erilisem on, et nad on jõudnud just Valgamaale. Nii Artemis kui ka Gabriel ütlevad, et tegelikult nad Eestisse spetsiaalselt tulemist ei planeerinud, vaid leidsid siit endale sobivad projektid. „Tahtsin lihtsalt kuhugi minna ja see „kuhugi“ sattuski Eestisse,“ kirjeldas Gabriel oma Eestisse tulekut. Artemis tahtis teha tööd sotsiaalvaldkonnas ja just puuetega inimestega ning nii ta siia jõudis.

Gabrieli vabatahtliku töö ülesandeks on olla peamiselt Linna külas asuvas noortetoas ning üks kord nädalas käib ta Ala koolis, kus annab fotograafiatunde. Samuti käib ta abiks Tõrva noortekeskuses. Samuti panustab ta laiemalt sinna, kuhu on vaja. Gabrieli kohapealseks vastuvõtjaks organisatsiooniks on MTÜ Valgamaa Noorsootöökeskus Tankla. „Raskeim osa minu töö juures on ilmselt keelebarjäär, sest mina räägin inglise keeles ja paljud noored inglise keelt väga hästi ei oska. Siis see suhtlus on küllaltki primitiivne,“ rääkis Gabriel töö raskemast osast. Samuti ütles Gabriel, et noortega erinevate tegevuste läbiviimine ja pidev liikumine on üsna koormav. „Ma pole kunagi elus nii palju trenni teinud kui praegu.“ Gabriel ütleb, et parim osa tema töö juures on kindlasti armastus ja soojus, mida noored vastu annavad.

Artemis töötab Tõrva Kodus. „Minu ülesandeks on proovida tuua Tõrva Kodu elanikele naeratus näole ja teha nende igapäevaelu pisutki päikselisemaks,“ ütles Artemis. Artemise vastuvõtjaks organisatsiooniks on MTÜ EstYes. Artemis ütleb, et tema töö üheks raskemaks ülesandeks on välja tulla uute ideedega, et Tõrva Kodu elanikel naeratus näole tuua. Mõnikord jääb headest ideedest puudu. Parim osa on soojad kallistused ning samuti armastus, mida ta klientidelt vastu saab. See on parim tunne kogu töö juures.

Noored on juba jõudnud Eestis üksjagu palju asju ära teha. „Olen käinud Baltikumi kõrgeima mäe tipus, külastanud mõningaid linnu, käinud esimest korda elus saunas, üle elanud raske matka ja ööbinud metsas ning osalenud rahvatantsutrennides,“ rääkis Artemis oma

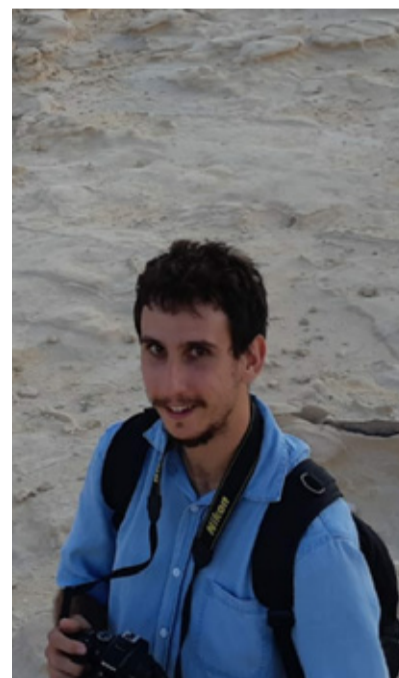
Eestisse saabunud vabatahtlikud Munamäe tipus. Foto: Erakogu

FAKTE GABRIELI KOHTA:

- Tal on kaksikvend.
- Talle meeldib fotograafia ja Urbex (linnade avastamine).
- Talle meeldivad alternatiivsed-progressiivsed bändid, nagu MGMT, Awolnation, The Strokes jne.

FAKTE ARTEMISE KOHTA:

- Ta ei joo alkoholi, kohvi ega karastusjooke.
- Tal ei ole nutitelefoni mitte kunagi olnud, tal on vanakooli nuppudega Nokia.

tegevustest. „Mina olen ujunud järves, näinud mutti ja lund, külastanud Valga, Tartu, Võru ja Otepää linnasid ning käinud Eesti kaevandusmuuseumis,“ lisas Gabriel oma nimekirja tegevustest. Noored külastasid koos esimest korda professionaalsete korvpalliklubide mängu Valga ja Pärnu vahel.

Küsimuse peale, mida Gabriel ja Artemis teadsid enne Eestisse jõudmist Eestist ja eestlastest,

pidid nad tegelikult tunnistama, et eriti midagi. „Ausalt, ma ei teadnud midagi eestlastest. Ma ei teadnud sedagi, kus Eesti päris täpselt asub. Ma olin kohtunud mõningate eestlastega noortevahetusel, kuid nendega väga suhelda võimalust ei olnud,“ tunnistas Artemis. „Ma viibisin 2017. aasta suvel kaks päeva Tallinnas, seega teadsin enam-vähem, mida oodata. Samas, ma arvasin, et eestlased on väga intro-

verdid, kuid nüüd ma arvan, et tegelikult üldse mitte,“ rääkis Gabriel.

Üllatusi jagus Artemisele ja Gabrielile Eesti kohta päris palju. „Esimene asi, mis mind Eestis üllatas, oli eesti keel. Minu kõrvadele kõlas see justkui hiina keel. See oli minu elus esimest korda, kui ma ei saanud võõrkeeles mitte ühestki sõnast aru!“ rääkis Artemis üllatunult. Ta lisas: „Teine asi oli kaubanduskeskustes olevad puutetundlikud ekraanid.

Kaubanduskeskused olid minu jaoks üldse suured avastamispaigad, sest poodides on palju kaupa, mida ma varem näinud pole, samas ei olnud ka ingliskeelseid tootekirjeldusi, et saaks aru, millega tegu on.“ Gabrielile pakkus Eesti poevalik samuti üllatusi. „Kummaline asi minu jaoks oli fakt, et piim on poodides kilepakendis. Teine fakt, et kõik poed on avatud ka pühapäeviti,“ tõi Gabriel välja oma avastusi. „Samuti olen ma tähele pannud, et eestlastele meeldib väga muru niita,“ lisas ta.

Artemisel ja Gabrielil on Eestis võimalik ka oma hobidega tegeleda. „Mul on päris palju hobbisid, millega ma saan Eestis tegeleda. Näiteks mulle meeldib väga parkuurimine ja ma olen väga õnnelik, et saan harjutada seda ka tööl. Tahaksin parkuurimisega tegeleda tänavatel, aga siin on väga külm ja märg,“ rääkis Gabriel. Ta tõi välja, et talle meeldib mängida klaverit ning tema õnneks on Eestis palju klavereid. „Mulle meeldib samuti ronimine ja õnneks on Tõrva spordihallis ronimissein. Seal ma käin iga hommik!“ ütles Gabriel. Artemis ja Gabriel käivad mõlemad ka rahvatantsus. „Mulle meeldib väga tantsimine. Kodus Kreekas käisin ma ladina tantse tantsimas, kuid siinkandis paraku pole selle hobiga võimalik tegeleda. Aga õnneks on Tõrvas rahvatants ning see meeldib mulle väga,“ rääkis Artemis. Talle meeldib lisaks tantsimisele käia nii jõusaalis kui mängida lauatennist. Ka jalutamine ja rattasõit on tema suureks kireks. Tõsi, jalgrattasõidu jaoks on tema hinnangul juba liiga külm.

Oma vabatahtliku töö lõppedes soovivad nad jätta jälje Tõrva piirkonda. „Loodetavasti olen Tõrva Kodu klientide elu muutnud kas või natukene, andes neile võimaluse sotsialiseeruda. Tahaksin, et nad käiksid rohkem kohvikus, korvpallimängudel ja saunas. Tahaksin, et nad oleksid aktiivsed kogukonna liikmed,“ unistas Artemis. Gabriel soovis, et noored julgeksid rohkem inglise keeles suhelda. Samuti ta sooviks, et noored õpiksid tema juhendamisel rohkem hispaania keelt. „Ma arvan, et suurim väärtus vabatahtlike puhul on see, et noortel on võimalus rohkem globaalselt mõelda,“ ütles Gabriel.

*Intervjuu toimus inglise keeles.